

BIULETYN EURO INFO

ISSN 2544-4719

4 (192) 2019
www.een.org.pl

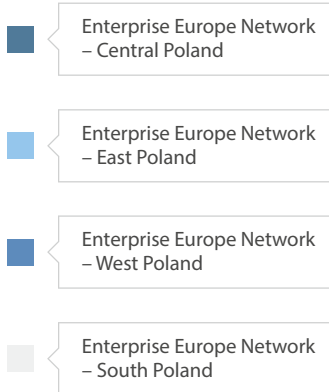
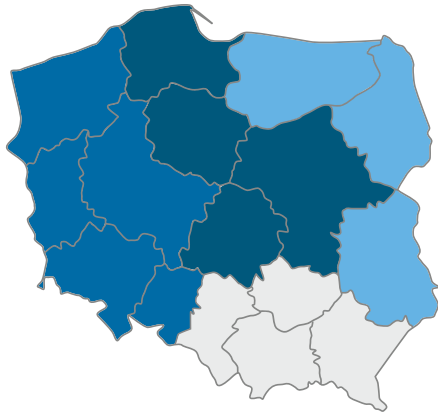

**MAGAZYNY CALL OFF STOCK
I INNE OBSZARY SZYBKICH ZMIAN W VAT**

OBOWIĄZKOWY SPLIT PAYMENT

**OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH
W PRAWIE WŁASNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ**

Konsorcja realizujące projekt Enterprise Europe Network w Polsce

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-Central Poland

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
tel. (22) 432 71 02
www.een.org.pl

Institut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego

ul. Racjonalizacji 6/8, 02-673 Warszawa
tel. (22) 847 53 68
www.een-centralpoland.eu

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Piotrkowska 86, 90-103 Łódź
tel. (42) 630 36 67
www.frp.lodz.pl

Stowarzyszenie „Wolna Przedsiębiorczość”

ul. Piekarnicza 12A
80-126 Gdańsk
tel. 58 350 51 40
www.een.pomorskie.pl

Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Włocławska 167, 87-100 Toruń
tel. (56) 699 54 80-83
www.een.tarr.org.pl

Uniwersytet Warszawski DELab

ul. Dobra 56/66, 00-312 Warszawa
tel. (22) 55 27 606
www.delab.uw.edu.pl/een/

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-East Poland

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

ul. Starobojarska 15, 15-073 Białystok
tel. (85) 740 86 83
www.pfrr.pl, www.een-polskawschodnia.pl
www.een.pfrr.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ul. Prawocheńskiego 9, 10-720 Olsztyn
tel. (89) 523 39 00
www.uwm.edu.pl, www.een-polskawschodnia.pl
www.uwm.edu.pl/een

Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91a, 10-356 Olsztyn
tel. (89) 512 24 05
www.een.wmarr.olsztyn.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej

ul. Nadbystrzycka 38H, 20-618 Lublin
tel. (81) 538 42 70
<http://lctt.pollub.pl>,
www.een-polskawschodnia.pl,
www.citt.pollub.pl

Lubelska Fundacja Rozwoju

Rynek 7, 20-111 Lublin
tel. (81) 528 53 11-12-31
www.lfr.lublin.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Park Naukowo-Technologiczny Polska Wschód w Suwałkach Sp. z o.o.

ul. Innowacyjna 1, 16-400 Suwałki
tel. (87) 564 22 24-25
www.park.suwalki.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-South Poland

Centrum Transferu Technologii, Politechnika Krakowska

ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków
tel. (12) 628 28 45
www.transfer.edu.pl

Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie

ul. Floriańska 3, 31-019 Kraków
tel. (12) 428 92 55
www.iph.krakow.pl

Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o.

ul. Wincentego Pola 16, 44-100 Gliwice
tel. (32) 339 31 10
www.gapr.pl

Fundusz Górnośląski S.A. Oddział w Katowicach

ul. Powstańców 17, 40-039 Katowice
tel. 32 72 85 828
www.enterprise.fgsa.pl

Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.

ul. Studencka 1, 25-323 Kielce
tel. (41) 343 29 10
www.it.kielce.pl

Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa

ul. Sienkiewicza 53, 25-002 Kielce
tel. (41) 368 02 78
www.siph.com.pl

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 867 62 34
www.rarr.rzeszow.pl

Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 850 19 35
www.dolinalotnicza.pl

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania

ul. mjr. H. Sucharskiego 2, 35-225 Rzeszów
tel. (17) 852 49 75
www.een.wsiz.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-West Poland

Wrocławskie Centrum Transferu Technologii, Politechnika Wrocławska

ul. Smoluchowskiego 48, 50-372 Wrocław
tel. (71) 320 33 18
www.wctt.pwr.edu.pl

Poznański Park Naukowo-Technologiczny Fundacji Uniwersytetu

im. Adama Mickiewicza
ul. Rubież 46, 61-612 Poznań
tel. (+48) 61 827 97 46
www.ppnt.poznan.pl

Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Koninie

ul. Zakładowa 4, 62-510 Konin
tel. (+48) 63 245 30 95
www.arrkonin.org.pl

Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego

ul. Syrkiewicza 6, 66-002 Nowy Kiszewice
tel. (+48) 504 070 281
www.cptt.uz.zgora.pl

Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości

ul. Częstochowska 25, 62-800 Kalisz
tel. (+48) 62 765 60 58
www.kip.kalisz.pl

Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szczawieńska 2, 58-310 Szczawno-Zdrój
tel. (+48) 74 648 04 50
www.darr.pl

Stowarzyszenie „Promocja Przedsiębiorczości” w Opolu

ul. Damrota 4, 45-064 Opole
tel. (+48) 77 456 56 00
www.een.opole.pl

Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii

ul. Jagiellońska 20-21, 70-363 Szczecin
tel. (+48) 91 449 41 09
www.innowacje.zut.edu.pl

Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego – Szczecińskie Centrum Przedsiębiorczości

ul. Kolumba 86, 70-035 Szczecin
tel. (+48) 91 433 02 20
www.zsrg.szczecin.pl/een/

Drodzy Czytelnicy,

od 1 stycznia 2020 r. we wszystkich państwach Unii Europejskiej mają zacząć obowiązywać usprawnienia w zakresie podatkowego rozliczania transakcji międzynarodowych, czyli wejdzie w życie tzw. pakiet szybkich napraw w VAT (*quick fixes*). W najbliższym czasie można spodziewać się, że Ministerstwo Finansów przedstawi projekt nowelizacji ustawy wprowadzający do krajowego prawa regulacje zawarte w unijnej dyrektywie. Będzie to miało wpływ na takie zagadnienia jak magazyny *call off stock*, transakcje łańcuchowe czy wewnątrzwspólnotowe dostawy towarów. Ten stan rzeczy potrwa do ustanowienia zupełnie nowego systemu regulującego podatek od towarów i usług, czyli najprawdopodobniej kilka lat. Co w praktyce oznacza wprowadzenie pakietu szybkich napraw? Tego można się dowiedzieć dzięki lekturze artykułu pt. „*Quick fixes* w VAT. Magazyny *call of stock* i inne obszary szybkich napraw”.

W niniejszym numerze Biuletynu kontynuujemy także temat ochrony programów komputerowych w prawie własności intelektualnej. W jednym z artykułów szukamy odpowiedzi na pytanie, czy programy komputerowe mogą być chronione na podstawie przepisów prawa własności przemysłowej.

Zapraszamy także do zapoznania się z najnowszymi ofertami współpracy zagranicznej pochodzącymi z bazy POD (*Partnership Opportunities Database*), prowadzonej przez Komisję Europejską i udostępnianej ośrodkom Enterprise Europe Network.

Z wyrazami szacunku
zespół redakcyjny
Biuletynu Euro Info

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do ich zmiany i redagowania. Uwagi i komentarze prosimy kierować na adres: biuletyn_ei@parp.gov.pl.

Wszystkie teksty zawarte w Biuletynie Euro Info mogą być przedrukowane wyłącznie po uzyskaniu zgody redakcji. Zainteresowanych prenumeratą prosimy o kontakt z najbliższym ośrodkiem Enterprise Europe Network.

Biuletyn Euro Info, wydawany przez ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, jest współfinansowany przez Komisję Europejską ze środków pochodzących z programu COSME na lata 2014–2020 oraz przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii w ramach programu pn. „Udział Polski w programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw w latach 2015–2021”.

Komisja Europejska lub osoby występujące w jej imieniu nie są odpowiedzialne za informacje przedstawione w publikacji. Poglądy wyrażone w publikacji są poglądami Autorów i nie muszą pokrywać się z działaniami Komisji Europejskiej.

Spis treści

- 4 | Akademia PARP
Nordic riding, czyli pojazd demokratyczny
- 6 | Wspólny rynek
Quick fixes w VAT w Unii Europejskiej
- 10 | Podatki
Rozliczanie podatku u źródła
- 14 | Podatki
Split payment w Polsce
- 19 | Własność intelektualna
Nowelizacja ustawy Prawo własności przemysłowej
- 23 | Własność intelektualna
Ochrona programów komputerowych w prawie własności intelektualnej, część II
- 27 | Ochrona danych osobowych
Nowelizacja przepisów sektorowych pod RODO
- 30 | Aktualności
- 31 | Oferty współpracy

Redaktor naczelny: Paweł Sikorski
Zespół: Aleksandra Wolska, Agata Kudelska, Eryk Rutkowski
Korekta: Pracownia C&C Sp. z o.o.
Adres redakcji: Enterprise Europe Network przy PARP
ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
Telefon: 22 432 71 02

Skład, druk i dystrybucja: Pracownia C&C Sp. z o.o.
www.ccp.com.pl
Zdjęcia: Photogenica
Nakład: 1400 egz.

Nordic riding, czyli pojazd demokratyczny

Horyzont 2020 wspiera elektromobilność

Eryk Rutkowski

Rodzinną firmę z Torunia pracuje nad pojazdem jakiego do tej pory nikt nie wymyślił. Zaawansowany technologicznie Torqway Hybrid umożliwi osobom dojrzałym nową formę aktywności fizycznej – *nordic riding*.

Torqway jako firma rodzinna istnieje od 2014 r., jednak sama idea stworzenia pojazdu napędzanego siłą ludzkich mięśni w pozycji stojącej, w ruchu naśladowującym chód, zaświtała w głowie państwa Sobolewskich pięć lat wcześniej. Andrzej Sobolewski, zainspirowany pokazem segway'ów, narysował z synem Bartoszem pojazd jakiego jeszcze nie było. Szkic pokazał żonie Beacie i wspólnie stwierdzili, że powinni coś z tym zrobić, bo pomysł ma ogromny potencjał. W 2011 r. opatentowali konstrukcję i trzy lata później powołali do życia spółkę przy udziale finansowym Jagiellońskiego Centrum Innowacji Venture.

Pozwoliło to rodzinie Sobolewskich sfinansować prototyp Torqway Sport, czyli pierwszej maszyny, która wyszła spod skrzydeł toruńskiej marki. Mając fizyczny egzemplarz, ruszyli z nim w świat i zaczęli pokazywać na wielu konkursach i festiwalach innowacji. Zdobyli m.in. złoto w kategorii sport na najważniejszej tego typu imprezie na świecie, czyli Międzynarodowych Targach Wynalazców w Genewie. – Pozytywny odbiór dodał nam skrzydeł i upewnił w tym, żeby dalej rozwijać produkt – mówi Łukasz Darka, brand manager w Torqway. Oprócz wyżej wymienionych imprez, Torqway spotkał się z bardzo entuzjastycznym odbiorem na targach w Pittsburghu (Stany Zjednoczone) oraz w Tajpej, stolicy Tajwanu.

Hybryda dla dojrzałych

Wszystko jednak wskazuje na to, że przełomowym momentem w rozwoju Torqwaya było przyznanie grantu w ramach Unijnego Programu

Badawczo-Innowacyjnego Horyzont 2020 – otrzymanie tych środków było sukcesem samym w sobie, bowiem tylko niewielki odsetek wszystkich składanych w programie wniosków jest rozpatrywany pozytywnie. Przejście przez tę bardzo rygorystyczną selekcję, którą z pewnością ułatwiło wpisanie się Torqwaya w ideę *smart cities* oraz w inicjatywę Electric Mobility Europe, utwierdziło rodzinę Sobolewskich, że ich przedsięwzięcie ma ogromne szanse na powodzenie.

Dzięki wsparciu finansowemu z programu Horyzont 2020, które wynosi blisko 1,6 mln euro (cała wartość projektu to 2,3 mln euro), mogli wystartować z całkowicie nowym projektem – Torqway Hybrid. Od poprzednich wersji różni go napęd. Pojazd wprowadzimy w ruch zarówno siłą mięśni, jak i przy asyście silników elektrycznych, mając do wyboru trzy tryby użytkowania: fitness (napęd manualny), nordic (napęd manualny wspomagany elektrycznie), kinetic (napęd elektryczny).

Generalnie napędy hybrydowe i elektryczne kojarzą się z *millenialsami* (kategoria marketingowa osób urodzonych w latach 80. i 90. XX wieku) i jeszcze młodszymi grupami odbiorców, niemniej to nie z myślą o nich powstaje toruńska hybryda. Pojazd jest skierowany przede wszystkim do ludzi dojrzałych, czyli w wieku 55 plus, które chcą jak najdłużej utrzymać sprawność fizyczną, czerpiąc z tego przy okazji frajdę. Twórcy pojazdu zresztą już znaleźli naziwę dla aktywności fizycznej wykonywanej za pośrednictwem hybrydowego Torqwaya – to *nordic riding*, łączący w sobie walory *nordic walkingu* i osobistego środka transportu.

Dlaczego pierwszy seryjnie produkowany pojazd z Torunia będzie skierowany do seniorów i ludzi w średnim wieku? W ciągu najbliższych trzydziestu lat liczba osób powyżej 65. roku życia podwoi

się, tylko w Europie będzie ich ponad trzysta milionów. – To ogromny rynek do zagospodarowania. Jako konsumenci ludzie ci będą mieli swoje potrzeby i oczekiwania. Mało tego, będzie to najliczniejsza grupa konsumentów wśród wszystkich kategorii wiekowych – mówi Łukasz Darka.

Zaczyna powstawać coraz więcej firm, które swój model biznesowy opierają na świadczeniu usług osobom dojrzałym. Torqway jest jedną z nich, choć jak zaznacza szef marketingu toruńskiej spółki, na ofercie dla seniorów się na pewno nie skończy – model Hybrid jest pierwszym pojazdem z serii, którą planują stworzyć. Kolejne modele zapewni zwiększą krąg użytkowników, ponieważ byłyby skierowane również do innych grup wiekowych.

Nie idziemy na kompromis

– Najbardziej kapitałochłonny jest rozwój samego produktu. To nasze największe wyzwanie. Mamy do czynienia z różnymi niuansami technologicznymi, chociażby w kwestii silników elektrycznych, które musimy pogodzić z funkcjonalnością oraz designem pojazdu – zwraca uwagę brand manager Torqway.

To jednak nie jedyne wyzwanie jakie stoi przed toruńską firmą. Kolejnym jest nawiązywanie kontaktów z partnerami biznesowymi. Jako że tego typu pojazd jest absolutną innowacją, a Torqway nie ma żadnej bezpośredniej konkurencji, bo nikt jeszcze nie produkuje takich wehikułów, nie jest to wcale takie łatwe.

Toruńską spółkę w rozwoju Torqwaya wspierają też firmy i instytucje zewnętrzne. Jedną z nich jest Politechnika Warszawska, z którą testują i konsultują swoje rozwiązania w zakresie technicznym pojazdu. Przyciągający uwagę wygląd maszyny też nie wziętą się znikąd.

Za estetykę pojazdu odpowiedzialny jest Zbigniew Dubiel, projektant specjalizujący się w projektowaniu szeroko rozumianych środków komunikacji, absolwent wzornictwa przemysłowego na Academy of Art w San Francisco. – Naszym zdaniem finalny efekt tej współpracy jest więcej niż zadowalający – tłumaczy Łukasz Darka. W ręczce subtelnie umieszczono panel sterowania oraz elektroniczny wyświetlacz, na którym będą prezentowane kluczowe parametry jazdy, zaś samej dźwigni nadano bioniczny kształt, aby jak najlepiej leżała w dłoni.

Wciąż zastanawiają się nad tym, jaki model produkcji przyjąć, niemniej najbardziej prawdopodobnym scenariuszem będzie produkcja wybranych komponentów za granicą, które w kraju będą składane w jeden pojazd. – Finalna produkcja i przygotowanie do sprzedaży będzie się odbywało w naszej toruńskiej fabryce – zapowiada.

Trwa weryfikacja firm, które mogłyby pełnić rolę dostawców Torqwaya. Na tym etapie trudno jeszcze mówić o tym, gdzie będą powstawały konkretne części. – Jesteśmy w trakcie wyboru kluczowych dostawców już pod kątem produkcji masowej – zaznacza szef marketingu.

W związku z tym, że produkt jest innowacyjny, nie mogą sobie pozwolić na zastosowanie tandetnych materiałów, bo nie byłoby to spójne z wizerunkiem nowoczesnego pojazdu i mogłoby popsuć jego odbiór w oczach rynku. Jak mówi Łukasz Darka, innowacyjny produkt musi się obronić swoją jakością, dlatego przy doborze komponentów będą bezkompromisowi.

Marketing zawczasu

Równolegle do rozwoju produktu aktywnie prowadzą działania promocyjno-marketingowe, do czego zresztą obliguje ich udział w programie Horyzont 2020. W pierwszej kolejności planują komercjalizację na rynku UE, a następnie w Stanach Zjednoczonych. Obecnie szukają partnerów i dystrybutorów na rynkach docelowych. Co w kontekście Torqwaya łączy Stany Zjednoczone i UE? Starzejące się społeczeństwo, które

cehuje rynki państw wysokorozwiniętych. – To właśnie tu dostrzega się największą potrzebę aktywizacji osób starszych, aby pomimo przybywających lat mogły nadal uczestniczyć w życiu społecznym – mówi.

Działają zarówno w kanale online, jak i offline. Do tego pierwszego zalicza się strona internetowa, profile w mediach społecznościowych. – Jesteśmy mocno aktywni zarówno na Facebooku, Twitterze, jak i LinkedIn – wyjaśnia Łukasz Darka. Mają też kanał na platformie YouTube, gdzie zamieszczają filmiki promujące Torqwaya.

Jeśli zaś chodzi o działania odbywające się poza Internetem, są to głównie spotkania osobiste z potencjalnymi partnerami biznesowymi. Biorą także udział w targach. Oczywiście są do nich dobrze przygotowani – mają swój własny stand oraz drukowane foldery promocyjne, skierowane przede wszystkim do klientów biznesowych. Uczestniczą też w różnych wydarzeniach przygotowywanych przez Enterprise Europe Network czy współorganizowanych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości oraz inne instytucje (np. w ramach SME Instrumentu). – Jeździmy zarówno na targi, jak i wszelkie festiwale innowacji czy giełdy kooperacyjne. Bierzymy też udział w sesjach pitchingowych – wskazuje Łukasz Darka. Co najważniejsze, tego typu działania, przynajmniej w przypadku Torqway, przynoszą konkretne rezultaty – udało im się nawiązać kontakty biznesowe z kilkoma partnerami, jest także wielu potencjalnie zainteresowanych przyszłą współpracą z toruńską firmą. Rynkowi gracze widzą w Torqway'u duży potencjał sprzedażowy.

Póki co, na targach prezentują model 1:1, który jest odwzorowaniem finalnego Torqwaya, jednak nie można na nim jeszcze jeździć. – Odbiór jest jednak entuzjastyczny, chociażby z tego powodu, że ludzie nigdy czegoś takiego wcześniej nie widzieli. Pytają się: „Co to jest, do czego służy, jak działa i jakie korzyści zdrowotne przynosi?” – mówi Łukasz Darka, zwracając uwagę, że na tle produktów czy usług, oferowanych przez większość startupów, ich produkt jest demokratyczny, bo korzyści z uprawiania aktywności fizycznej odnosi potencjalnie każdy z nas, i potencjalnie każdy z nas może korzystać z Torqwaya.

Ruszyć jak najszybciej z produkcją

Do tej pory wszystko idzie zgodnie z harmonogramem prac przyjętym w ramach programu Horyzont 2020. W pierwszym kwartale przyszłego roku rozpoczną się testy osiemnastu funkcjonalnych prototypów. Kiedy zakończy się faza testowa, władze toruńskiej firmy będą chcieli jak najszybciej ruszyć z produkcją i sprzedażą swojego hybrydowego pojazdu. Obecnie bardzo intensywnie poszukują dystrybutorów, którzy stworzyliby sieć sprzedaży na wybranych rynkach. Robią dogłębne rozeznanie we Francji, Niemczech, Szwecji i Wielkiej Brytanii. Prowadzą zaawansowane rozmowy z instytucjami pośredniczącymi, aby pozyskać dystrybutorów. – W najbliższych miesiącach spotkania te z pewnością przybiorą na intensywności. Kontakty, które zainicjowaliśmy jakiś czas temu, zaczynają przeradzać się w konkretne spotkania i ustalenia. Żaden pojazd, nawet ten najlepszy, nie obejdzie się bez serwisowania, dlatego też torunianie intensywnie pracują nad strategią świadczenia usług serwisowych.

Ile będzie kosztował Torqway Hybrid? Cena rynkowa nie została jeszcze ostatecznie skalkulowana, niemniej klient końcowy zapłaci ok. 2,2 tys. euro za pojazd. – Dla Europejczyka z Zachodu nie jest to zaporowa cena. Tyle samo, a nawet więcej, kosztują średniej klasy rowery elektryczne, ostatnio coraz bardziej popularne – zwraca uwagę szef marketingu toruńskiej firmy.

Będą sprzedawać zarówno w modelu B2C, czyli klientom indywidualnym, jak i w modelu B2B. W tych ostatnich widzą ogromny potencjał sprzedażowy. Klientami biznesowymi mogą być zarówno ośrodki turystyczne, jak i wypożyczalnie rowerów czy branża eventowa oraz ośrodki *spa & wellness*, dla których Torqway mógłby być ciekawym urozmaicheniem oferty.

Eryk Rutkowski

Departament Wsparcia
Przedsiębiorczości
Polska Agencja Rozwoju
Przedsiębiorczości

Quick fixes w VAT w Unii Europejskiej

Magazyny *call off stock* i inne obszary szybkich napraw

Kalina Figurska

Można odnieść wrażenie, że w ostatnich latach jedyną stałą w obszarze podatku od towarów i usług (VAT) jest zmiana. Dla przedsiębiorców jest to niemały problem. Bo chociaż wszelkiego typu uproszczenia czy ujednoczenia są oczywiście zawsze mile widziane, to jednak sam fakt ich wprowadzania wymaga przystosowania chociażby systemu finansowo-księgowego (ERP) w umowach i rozliczeniach z kontrahentami, czy też zwyczajnie nauczania się nowych zasad.

Tymczasem nie można zapominać, że polski system VAT jest częścią unijnego systemu VAT. Miał on mieć charakter przejściowy, ale wprowadzona w 1993 r. prowizorka trwa do dzisiaj. Być może w 2022 r. doczekamy się definitywnego systemu, czyli docelowego rozwiązania w zakresie VAT zakładającego co do zasady brak odstępstw dla niektórych krajów i mającego za zadanie uszczelnienie całego systemu w ramach Unii Europejskiej. Wprawdzie od wielu lat rodzi się on w bólach, jednak wydaje się, że jego ostateczny kształt jest coraz bliższy.

Zanim jednak dojdzie do powstania wyczekiwanego systemu definitywnego, państwa członkowskie UE, poprzez przyjęcie trzech aktów prawnych, zdecydowały się na wprowadzanie tzw. szybkich napraw (*quick fixes*), które mają zacząć obowiązywać od 1 stycznia 2020 r.

Obszary szybkich napraw

Co niosą ze sobą wspomniane szybkie naprawy i jakich obszarów dotyczą? W tym miejscu należy wymienić następujące zagadnienia:

- 1) ujednoczenie zasad dotyczących magazynów typu *call off stock*;
- 2) wprowadzenie uproszczenia w zakresie transakcji łańcuchowych;
- 3) uznanie posiadania ważnego numeru VAT jako przesłanki materialnej

stosowania stawki 0% dla transakcji wewnątrzwspólnotowych;

- 4) wprowadzenie jednolitej dokumentacji uprawniającej do stosowania 0% stawki podatku przy dostawach wewnątrzwspólnotowych.

Każdy z wymienionych obszarów jest ważnym zagadnieniem wewnątrzwspólnotowego handlu.

Magazyn typu *call off stock*

Pierwsza ze zmian to ujednoczenie zasad dotyczących magazynu typu *call off stock*. Według polskich przepisów jest to skład konsygnacyjny podatnika z kraju A, w którym podatnik z kraju B przechowuje swoje towary przeznaczone na sprzedaż dla podatnika z kraju A. Podatnik A pobiera towar z magazynu i przejmuje go na własność wtedy, kiedy tego potrzebuje. W normalnych okolicznościach – tj. wówczas gdyby z jakichś przyczyn, np. różnic w przepisach pomiędzy państwem A i B, nie można było zastosować mechanizmu *call off stock* – podatnik B musiałby w związku z dokonywaniem przemieszczenia towarów własnych między dwoma różnymi państwami członkowskimi zarejestrować się dla celów VAT w państwie A, miałby obowiązek prowadzić tam rejestry, składać deklaracje i wykazać w nich wewnątrzwspólnotowe przesunięcie towarów. Jest ono bowiem zrównane z wewnątrzwspólnotową dostawą towarów (WDT) z kraju B i wewnątrzwspólnotowym nabyciem towarów (WNT) w kraju A. Po rozliczeniu dla celów VAT WNT podatnik B powinien jeszcze udokumentować i rozliczyć lokalną dostawę opodatkowaną według zasad obowiązujących w kraju A.

Co do zasady celem mechanizmu *call off stock* jest uproszczenie rozliczeń VAT podatnika B i brak konieczności rejestracji dla celów VAT w kraju A oraz

prowadzenia tam rejestrów czy składania deklaracji. Przy zastosowaniu tego rozwiązania rozliczenie dokonywanej transakcji wewnątrzwspólnotowej następuje przez podatnika A – zamiast WNT towarów własnych i lokalnej dostawy, podatnik A rozpoznaje WNT od podmiotu B tak, jakby owego „przechowywania” towarów obcych i WNT towarów własnych przez podatnika B w ogóle nie było.

Przykład: Podatnik z Czech przemieszcza towary własne do Włoch po to, aby dokonać ich dostawy lokalnej dla swojego klienta w czasie odpowiadającym nabywcy. Nabywca, właściciel lub najemca magazynu, do którego towary są przemieszczane, nie chce kupować od razu całej dostawy, gdyż woli pobierać towary wtedy, kiedy sam ma na nie zapotrzebowanie, np. znalazł kolejnego klienta lub są mu one potrzebne do realizacji procesu produkcyjnego. Przy założeniu sprawnego funkcjonowania tego uproszczenia nie dochodzi do rozpoznania wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów (WDT) własnych z Czech i wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów (WNT) własnych we Włoszech, a potem lokalnej dostawy we Włoszech, tylko włoski nabywca towarów (posiadacz magazynu *call off stock*) rozpoznaje WNT „w imieniu” swojego dostawcy.

Warto wskazać, że obecnie z uwagi na brak regulacji w Dyrektywie 2006/112/WE zasad dotyczących magazynu *call off stock*, każde z państw członkowskich wprowadzało własne rozwiązania w tym zakresie, często nie współgrające z tymi, które obowiązują w innych krajach UE. Wobec tego dla zagranicznych kontrahentów często jest zaskoczeniem fakt, że np. w Polsce tego typu magazyn nie może być wykorzystywany w działalności handlowej (distribucyjnej), a wyłącznie wtedy, kiedy kontrahent pobierający towary z magazynu używa ich do wykonywania usług lub do produkcji.

Jak już wspomniano, zamiarem ustawodawcy unijnego jest ujednoczenie zasad tak, aby magazyny konsygnacyjne mogły być wykorzystywane na jednolitych czy bardzo zbliżonych zasadach w każdym z państw członkowskich i żeby przedsiębiorca planując, np. dostawy w trybie *call off*, czyli wywożąc swoje towary do kontrahenta, z przeznaczeniem do dostaw dla niego, był w stanie przewidzieć skutki podatkowe i nie być niemiłe zaskoczony np. brakiem tego typu rozwiązań w danym kraju UE.

Na podstawie obecnie obowiązujących przepisów korzystanie z uproszczenia *call off stock* jest utrudnione także chociażby z tego powodu, że poszczególne państwa wprowadzają różne momenty powstania obowiązku podatkowego w związku z przesunięciem towarów do tego rodzaju magazynu.

Polskie przepisy przewidują, na przykład, że dostawa przez polskiego podatnika może być rozliczona w specyficzny sposób, tzn. WDT zostanie wykazane dopiero w momencie **pobrania towarów** przez klienta z jego magazynu. Na mocy obowiązujących przepisów warunkiem zastosowania tego uproszczenia jest jednak symultaniczne zaraportowanie dla celów VAT tej samej transakcji przez dostawcę i odbiorcę towaru. Czyli jest konieczne, aby nabywca zagraniczny wykazał WNT również dopiero w momencie pobrania towaru z magazynu. Jednakże np. w Czechach datą powstania obowiązku podatkowego z tytułu WNT, w przypadku dostaw do magazynu typu *call off stock*, jest data **wprowadzenia towarów do magazynu**, a nie data ich pobrania. Stawia to pod znakiem zapytania możliwość stosowania polskich reguł dotyczących dostaw do magazynu *call off stock*, skoro warunki dotyczące rozpoznania obowiązku podatkowego przez nabywcę nie jest spełniony, tzn. polski podatnik wykaże WDT później niż czeski nabywca WNT.

Nowe przepisy na poziomie UE przewidują powstanie obowiązku podatkowego w WDT (dostawca) i WNT (nabywca) w dacie, kiedy prawo do dysponowania towarem zostaje przeniesione z dostawcy na nabywcę (klienta), czyli w momencie pobrania towaru przez tego ostatniego.

Inną zmianą jest skrócenie terminów, w których dostawca towaru i jego nabywca musi wykazać dostawę, jeśli nie dojdzie do pobrania towarów z magazynu przez nabywcę po przemieszczeniu towarów do innego kraju członkowskiego. Obecnie polskie przepisy przewidują, że kontrahent z zagranicy może przemieścić do magazynu konsygnacyjnego swojego polskiego kontrahenta towary dla celów świadczenia przez niego usług albo produkcji, umieścić je i przechowywać w magazynie konsygnacyjnym polskiego podatnika bez konieczności rejestracji dla celów VAT w Polsce i bez żadnych obowiązków informacyjnych w tym zakresie przez **24 miesiące**. Dopiero po upływie tego okresu, nawet jeśli polski podatnik nie pobierze fizycznie towarów z magazynu, stosuje się domniemanie, że doszło do takiego pobrania i miała miejsce dostawa. Polski posiadacz magazynu typu *call off stock* musi wtedy zaraportować WNT w swoim rejestrze VAT i deklaracji VAT.

Zgodnie z planowanymi zmianami na poziomie UE w sytuacji, w której po upływie **12 miesięcy** od przemieszczenia towaru nie nastąpi jego dostawa na rzecz wybranego i określonego z góry kontrahenta, dostawca musi wykazać przemieszczenie towarów własnych na ogólnych zasadach, czyli tak jakby uproszczenie nie miało zastosowania. Można temu zapobiec, np. wywożąc towary z powrotem do kraju, z którego zostały przytransportowane.

Jeśli natomiast w ciągu 12 miesięcy od przemieszczenia towarów nastąpi ich powrotny wywóz do kraju, z którego zostały przywiezione i ten fakt będzie wykazany w dokumentacji prowadzonej przez właściciela magazynu typu *call off stock*, to zagraniczny podatnik nie będzie obowiązany do wykazania przemieszczenia towarów w deklaracji VAT. Czyli mimo że towary wyjechały z kraju A do kraju B, były tam przetrzymywane do 12 miesięcy, a następnie wróciły do kraju A, fakt ten nie będzie w ogóle odnotowany dla celów VAT jako WDT/WNT ani w kraju A, ani w kraju B.

Zmieniona Dyrektywa VAT przewiduje jednak, że przemieszczenie towarów w reżimie *call off stock* ma być wykazywane w informacjach podsumowujących, których wzór ulegnie zmianie.

Co się jednak stanie, jeśli w ciągu 12 miesięcy od przemieszczenia towary pojadą do innego kraju niż ten, z którego zostały przemieszczone? Czyli np. towar zostanie przewieziony z Polski do Czech i po 10 miesiącach jego właściciel, czyli polski podatnik, postanowi ten towar przemieścić bezpośrednio do innego klienta, np. we Włoszech. Wówczas co do zasady będzie zmuszony do rejestracji dla celów VAT w Czechach. W Dyrektywie VAT wyraźnie bowiem wskazano na fakt konieczności **powrotu towarów z magazynu *call off stock* do kraju pochodzenia**. Na mocy obecnie obowiązujących w Polsce przepisów nie było to oczywiste, ale w związku z jednoznacznym brzmieniem przepisów nowego aktu prawnego uznać należy, że ten dylemat nie będzie miał już znaczenia.

Z zainteresowaniem należy też przyjąć możliwość zastąpienia pierwotnie wyznaczonego nabywcy innym kontrahentem. Jeśli w ciągu 12 miesięcy dojdzie do dostawy towaru nie na rzecz pierwotnie wskazanego nabywcy, ale na rzecz **innego podatnika z tego samego kraju** członkowskiego co kraj, w którym towary się znajdują u pierwotnie wskazanego nabywcy, to przy zachowaniu warunków uprawniających do stosowania uproszczenia, dostawca towaru, czyli podatnik z zagranicy, nadal nie będzie zobowiązany do rejestracji dla celów VAT i raportowania przemieszczenia towarów własnych jako WNT. Konieczne jest jednak wykazanie takiej zmiany przez dostawcę w prowadzonej ewidencji. Przepisy w zakresie zasad jej prowadzenia są ujęte w przepisach rangi Rozporządzenia, co oznacza, że takie same rejestry mają być prowadzone w wszystkich państwach członkowskich.

Transakcje łańcuchowe

Kolejną zmianą, która czeka podatników w 2020 r., jest wprowadzenie uproszczeń do rozliczeń VAT transakcji łańcuchowych. Jest to taka sytuacja, kiedy towar jest sprzedawany przez podmiot A z jednego kraju członkowskiego do kontrahenta z innego państwa członkowskiego (podmiot B), ale transport jest zamawiany nie do tego drugiego, tylko do kolejnego podmiotu, który kupuje

towar od podatnika B, czyli do podatnika C. Mamy zatem do czynienia z **dwoma dostawami** (sprzedażami) towarów, ale towarzyszy im tylko **jeden transport** towarów. W tej sytuacji tylko jedna z tych dostaw ma charakter międzynarodowy, czyli wewnątrzwspólnotowy, i jest nią ta, do której przypisywany jest transport towarów. Określa się ją jako dostawę ruchomą i ma do niej zastosowanie 0% stawka VAT. Druga z dostaw ma charakter krajowy i podlega opodatkowaniu według stawki właściwej dla danego towaru. Taki łańcuch może mieć znacznie więcej elementów, tzn. towar może być sprzedany między kilkoma podmiotami, ale jest transportowany zawsze tylko raz, tzn. od pierwszego do ostatniego podatnika.

Polskie przepisy regulują kwestię tego, do której z dostaw należy przypisać transport i która zyskuje status ruchomej, czyli korzystającej z preferencyjnych zasad opodatkowania, bazując na dorobku orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE).

W orzeczeniu TSUE w sprawie EMAG Handel Eder OHG C-245/04 wskazano, że jeżeli w następstwie dwóch następujących po sobie dostaw tych samych towarów, które zostały zrealizowane odpłatnie między podatnikami działającymi w takim charakterze, ma miejsce pojedyncza wysyłka wewnątrzwspólnotowa lub pojedynczy transport wewnątrzwspólnotowy tych towarów, jedynie jedna dostawa może mieć charakter wewnątrzwspólnotowy i podlegać opodatkowaniu według 0% stawki, czy jak to jest określone w Dyrektywie VAT i w wielu państwach UE – zwolnieniu z prawem do odliczenia.

Zasadę tę powtarza art. 22 ust 2 polskiej ustawy o VAT i wskazuje, że jeżeli towar jest wysyłany lub transportowany przez nabywcę, który dokonuje również jego dostawy, przyjmuje się, że wysyłka lub transport są przyporządkowane dostawie dokonanej dla tego nabywcy, chyba że z warunków dostawy wynika, że wysyłkę lub transport towaru należy przyporządkować jego dostawie.

Ta nieco skomplikowana regulacja zakłada, że w przypadku gdy podmiot A z kraju A sprzedaje towar do podmiotu B z kraju B, który odsprzedaje go nabywcy C (np. z kraju C, ale może to też

być np. kraj B), to transport, czyli stawka 0% jest przyporządkowana dostawie pomiędzy A i B.

Transakcje łańcuchowe na gruncie VAT i kwestia przyporządkowania transportu jednej z dostaw są bardzo problematyczne dla wielu podatników, dokonujących dostaw łańcuchowych. Często dochodzi do sytuacji, w której podatnicy z dwóch różnych krajów członkowskich chcą zastosować stawkę 0% właśnie do swojej dostawy.

Zmiany wprowadzane od 1 stycznia 2020 r. mają na celu próbę uporządkowania tego chaosu.

Jak wskazuje preambuła do Dyrektywy VAT, „aby uniknąć stosowania przez państwa członkowskie różnych podejść, co mogłoby prowadzić do podwójnego opodatkowania lub nieopodatkowania, a także w celu zwiększenia pewności prawa dla podmiotów gospodarczych, należy ustanowić wspólną zasadę, zgodnie z którą, o ile spełnione są określone warunki, transport towarów należy przypisać jednej dostawie w ramach łańcucha transakcji”.

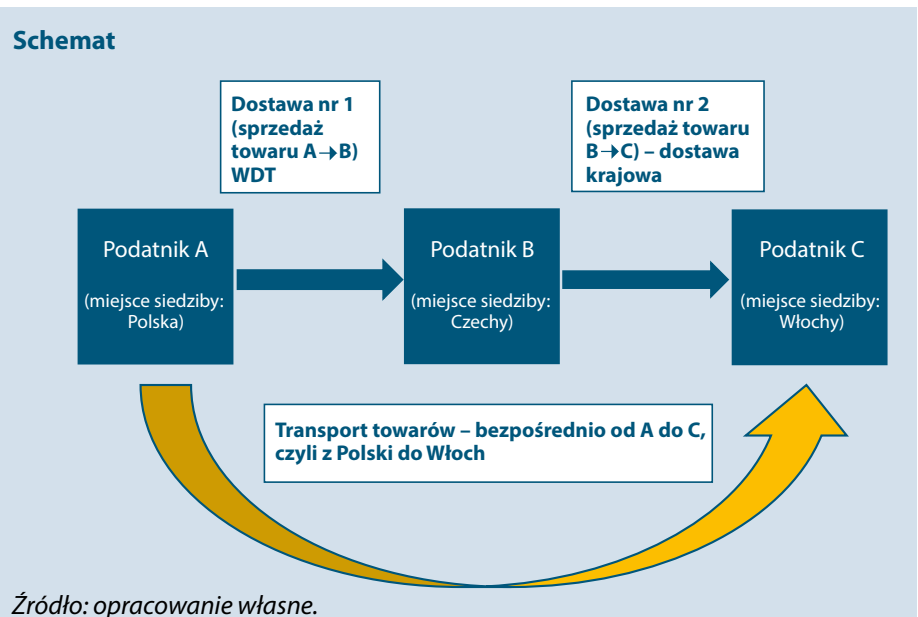
Dyrektywa wprowadza definicję „podmiotu pośredniczącego” (w niniejszym artykule jest to podmiot B) i wskazuje, że jest to dostawca inny niż pierwszy w łańcuchu, który wysyła lub transportuje towar samodzielnie albo za pośrednictwem osoby trzeciej działającej na jego rzecz. Jeśli podmiot B wysyła towar samodzielnie lub transport jest

dokonywany na jego rzecz, to dostawa tego podatnika (podmiotu B) jest dostawą ruchomą, czyli podlegającą opodatkowaniu 0% stawką VAT.

Dyrektywa przewiduje, że w przypadku, gdy te same towary są przedmiotem kolejnych dostaw oraz są wysyłane lub transportowane z jednego państwa członkowskiego do innego państwa członkowskiego bezpośrednio od pierwszego dostawcy do ostatniego klienta w łańcuchu, wysyłkę lub transport przypisuje się wyłącznie do dostawy dokonanej do podmiotu pośredniczącego, czyli do podmiotu B. Jednym słowem zasadą jest uznanie pierwszej dostawy za dostawę ruchomą, czyli wewnątrzwspólnotową, która jest opodatkowana stawką 0% VAT.

Zatem podobnie jak w polskich przepisach WDT będzie dokonywana przez A do B, a dostawa B do C będzie dostawą krajową, opodatkowaną lokalnym podatkiem VAT według stawki właściwej dla danego towaru obowiązującej w danym państwie.

W drodze odstępstwa od tej zasady wysyłkę lub transport przypisuje się wyłącznie do dostawy towarów dokonanej przez podmiot pośredniczący (czyli podmiot B) w przypadku, gdy podmiot ten przekazał swojemu dostawcy numer identyfikacyjny VAT nadany mu przez państwo członkowskie, z którego towary są wysyłane lub transportowane. Czyli jeśli podmiot B podaje dostawcy A numer VAT nadany mu przez państwo

członkowskie A, to pierwsza dostawa ma charakter lokalny, a kolejna jest dostawą ruchomą.

Numer identyfikacji podatkowej jako materialna przesłanka stosowania stawki 0% dla wewnątrzspółnotowej dostawy towarów

Zgodnie z nowym brzmieniem przepisu art. 138 ust. 1 lit. b) Dyrektywy VAT zwolnienie (stawka 0%) ma zastosowanie tylko pod warunkiem, że podatnik, na rzecz którego jest dokonywana dostawa, jest zidentyfikowany do celów VAT w państwie członkowskim innym niż państwo rozpoczęcia wysyłki lub transportu towarów oraz nabywca podał dostawcy ten numer identyfikacyjny VAT.

Co więcej, zwolnienie nie ma zastosowania, jeżeli dostawca nie dopełnił przewidzianego obowiązku składania informacji podsumowującej lub jeżeli złożona przez niego informacja podsumowująca nie zawiera prawidłowych informacji dotyczących tej dostawy, chyba że dostawca może należycie, w sposób odpowiadający właściwym organom, uzasadnić swoje uchybienie.

Duże znaczenie ma zatem dochowywanie zasad VAT *compliance*, a przesłanki uznawane dotychczas za mające charakter formalny nabierają waloru materialnego. Brak ich spełnienia oznacza brak możliwości zastosowania 0% stawki VAT dla WDT.

Jednolita dokumentacja

Czwarta ze zmian dotyczy dokumentów niezbędnych do udowodnienia, że doszło do wywozu towarów z jednego do drugiego kraju UE, czyli że doszło do wewnątrzspółnotowego wywozu towarów.

W tym celu doszło do zmiany Rozporządzenia nr 282/2011 wykonawczego mającego bezpośrednio zastosowanie we wszystkich państwach członkowskich. Aby zastosować zwolnienie,

będzie konieczne posiadanie dwóch niesprzecznych ze sobą dowodów potwierdzających wysyłkę lub transport towarów.

Co ciekawe, ustawodawca unijny zdecydował się na wskazanie, jakiego rodzaju dokumenty potwierdzają wywóz towarów.

Może to być:

- podpisany list przewozowy CMR,
- konosament,
- faktura za towarowy przewóz lotniczy lub faktura od przewoźnika towarów,
- polisa ubezpieczeniowa w odniesieniu do wysyłki lub transportu towarów,
- dokumenty bankowe potwierdzające zapłatę za wywóz lub transport towarów,
- dokumenty urzędowe wydane przez organ władzy publicznej, na przykład notariusza, potwierdzające przybycie towarów do państwa członkowskiego przeznaczenia,
- oświadczenie odbioru wystawione przez prowadzącego magazyn w państwie członkowskim przeznaczenia, potwierdzające składowanie towarów w tym państwie członkowskim.

Bez wątpliwości uregulowanie na poziomie rozporządzenia kwestii dokumentów niezbędnych do wykazania, że doszło do WDT, należy powitać z entuzjazmem. Liczba sporów w tym zakresie z organami podatkowymi i rozbieżności pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi powodowały problemy w stosowaniu jednolitych zasad przez podatników.

Przyjęcie wymogów dotyczących poszczególnych dokumentów i zrównanie zasad na poziomie wszystkich państw

członkowskich przyczynia się do jednolitego traktowania na terytorium całej UE.

Podsumowanie

Cała reforma, określona jako „szybkie naprawy”, to przede wszystkim możliwość wyjaśnienia wielu wątpliwości. Ale jest to także wyzwanie dla podatników. Już bowiem od 1 stycznia 2020 r. będzie konieczne uwzględnienie zmian w rozliczeniach, odpowiednie ich zaimplementowanie w systemach ERP i uwzględnienie w umowach z kontrahentami. Mimo tego jednolite zmiany są oczekiwanym etapem przed wcześniejszym czy późniejszym wprowadzeniem definitywnego systemu VAT, a wyjaśnienie wszelkich wątpliwości w VAT jest bez wątpienia krokiem w dobrym kierunku.

Kalina Figurska

radca prawny i doradca podatkowy

- 1 Chodzi o Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) 2018/1912 z dnia 4 grudnia 2018 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 282/2011 w odniesieniu do niektórych zwolnień związanych z transakcjami wewnątrzspółnotowymi; Rozporządzenie Rady (UE) 2018/1909 z dnia 4 grudnia 2018 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 904/2010 w odniesieniu do wymiany informacji w celu monitorowania prawidłowego stosowania procedury magazynu typu call-off stock i Dyrektywę Rady (UE) 2018/1910 z dnia 4 grudnia 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2006/112/WE w odniesieniu do harmonizacji i uproszczenia niektórych przepisów w systemie podatku od wartości dodanej dotyczących opodatkowania handlu między państwami członkowskimi (dalej jako: Dyrektywa VAT).
- 2 Art. 2 pkt 27c Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (dalej jako: ustawa o VAT).
- 3 Art. 12 a i art. 20a ustawy o VAT.
- 4 Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) 2018/1912 z 4 grudnia 2018 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 282/2011, wchodzi w życie od 1 stycznia 2020 r.

Rozliczanie podatku u źródła

Zmiany od 1 stycznia 2019 r.

Maciej Woźnica

Od 1 stycznia 2019 r. ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i od osób prawnych przewidują nowe zasady poboru podatku u źródła. Zmiany dotyczą po pierwsze zdefiniowanych na nowo obowiązków płatników, po drugie zaś – odejścia w przypadku istotnych kwotowo wypłat od zasady stosowania preferencji w momencie wypłaty należności (ang. *relief at source*) na rzecz mechanizmu zwrotowego.

Kontekst

Zmiany w regulacjach dotyczących podatku u źródła stanowią kontynuację działań legislacyjnych mających na celu przeciwdziałanie praktykom wykorzystywania przez podatników luk w międzynarodowym prawie podatkowym. Chodzi przede wszystkim o zahamowanie przetrzucania dochodów z krajów,

w których zostały osiągnięte (państwa źródła), do krajów stosujących łagodniejsze zasady opodatkowania dochodu (*treaty shopping*). Szczególnie dotyczy to opodatkowania dochodów pasywnych, czyli dywidend, odsetek czy należności licencyjnych oraz niejasności związanych ze stosowaniem reguł kolizyjnych zawierających klauzulę *beneficial owner*, tłumaczonej na język polski co do zasady jako klauzulę rzeczywistego właściciela należności. Przy obowiązywaniu zasady stosowania preferencji podatkowych w momencie wypłaty należności (*relief at source*), problemy interpretacyjne w tym zakresie prowadzą do faktycznej utraty istotnych wpływów budżetowych. Ma to niebagatelne znaczenie biorąc pod uwagę poziom inwestycji zagranicznych w polską gospodarkę. Z oczywistych powodów władze skarbowe nie są w stanie wychwycić *ex post* wszystkich nieprawidłowości w ramach kontroli podatkowych i celno-skarbowych¹.

W celu przeciwdziałania powyższemu zjawisku ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie następujących rozwiązań w obszarze podatku u źródła. Po pierwsze, dokonał przeformułowania funkcjonującej od stycznia 2017 r. definicji „rzeczywistego właściciela”². Wprowadził także sprzężony z tym działaniem obowiązek dochowania należytej staranności przy weryfikowaniu przez płatników przesłanek zastosowania niższych stawek podatku wynikających z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania lub zwolnień przedmiotowych. Po drugie, w przypadku istotnych kwotowo wypłat należności przekraczających w stosunku do danego podatnika kwotę 2 mln zł rocznie, wprowadził obowiązek poboru podatku według stawek krajowych. Nadpłacony podatek będzie możliwy do odzyskania dopiero w ramach procedury zwrotowej.

Przedmiotowe rozwiązania miały na celu przede wszystkim uderzenie w podmioty korzystające z *treaty shoppingu*. Niemniej jednak dotyczą także dużej rzeszy przedsiębiorców utrzymujących regularne i rzeczywiste relacje biznesowe z kontrahentami zagranicznymi, co w przyszłości może skutkować m.in. ich problemami z przepływami pieniężnymi, np. w przypadku gdy w grę wejdą procedury zwrotowe, czy też nawet koniecznością ekonomicznego ponoszenia przez nich ciężaru podatku jako płatników.

Nowa definicja rzeczywistego właściciela

Wprowadzenie definicji rzeczywistego właściciela do ustawy CIT na początku 2017 r. było uzasadniane przede wszystkim koniecznością zawężenia możliwości stosowania zwolnienia od podatku u źródła w stosunku do odsetek wypłacanych podmiotom powiązanim kapitałowo z płatnikiem. Przewidywała ona w szczególności wymóg, aby odbiorca należności otrzymywał ją dla własnej korzyści, nie będąc równocześnie zobowiązany do jej przekazania podmiotom trzecim.

Przeformułowana definicja rzeczywistego właściciela obowiązująca efektywnie od 1 stycznia 2019 r. wprowadza istotne doprecyzowanie, polegające na:

- podkreśleniu, iż otrzymanie należności dla własnej korzyści wiąże się z możliwością samodzielnego decydowania o jej przeznaczeniu i ponoszeniu ryzyka ekonomicznego;
- podkreśleniu, iż zobowiązanie do przekazania należności innym podmiotom nie może mieć miejsca zarówno na płaszczyźnie prawnej, jak i faktycznej;
- wprowadzeniu wymogu, aby odbiorca był podmiotem prowadzącym rzeczywistą działalność gospodarczą w kraju siedziby, przy czym ocena taka ma być dokonywana odpowiednio przy zastosowaniu już obowiązujących krajowych regulacji CFC³, a ściślej – art. 24a ust. 18 ustawy CIT⁴.

Niewątpliwie nowe brzmienie definicji ma na celu zawężenie możliwości stosowania preferencji podatkowych w stosunku do wypłat do podmiotów

pełniących wyłącznie funkcje pośredniczące czy powiernicze. Niemniej jednak, mając na uwadze liczne wątpliwości interpretacyjne zgłaszane przez podatników dotyczące interpretacji wspomnianego art. 24a ust. 18 ustawy CIT i podkreślenie wymogu wagi okoliczności faktycznych w ocenie spełnienia przesłanek uznania za rzeczywistego właściciela, płatnicy stają przed niezwykle trudnym zadaniem rozwikływania, jaki jest faktycznie status ich kontrahentów. Nie pomagają w tym zakresie również okoliczności, że nie są oni uprawnieni do potwierdzania statusu rzeczywistego właściciela w ramach pytań o interpretację indywidualną⁵. Oznacza to, że w przyszłości mogą pojawić się liczne spory w ramach postępowań wymiarowych oraz dotyczących tzw. dodatkowego zobowiązania podatkowego, czyli kolejnego *novum*, o którym jest mowa niżej.

Należyta staranność

W powiązaniu ze zmianą przesłanek uznania za rzeczywistego właściciela ustawodawca zdecydował się na literalne wprowadzenie w przepisach wymogu dochowania **należytej staranności** przez płatnika w sytuacji, gdy w ramach wypłaty pobiera on podatek w stawce niższej niż podstawowa. W przypadku głównych kategorii wypłat jest to 20% albo 19%. Jednocześnie w ramach zarówno ustawy o CIT, jak i o PIT na próżno szukać definicji pojęcia należytej staranności, co rodzi oczywiste pytanie, w jaki sposób bezpiecznie dokonywać jej oceny. Jedyną wskazówką interpretacyjną jest konieczność uwzględniania w ramach oceny należytej staranności charakteru oraz skali działalności płatnika.

Pojęcie należytej staranności jako swojej klauzuli generalnej pozostawia niewątpliwie niemałą swobodę interpretacyjną organom podatkowym. Wydaje się, że pomocne przy interpretacji może być zasięgnięcie w drodze analogii do obowiązku zachowania należytej staranności w przypadku weryfikowania prawa do odliczenia podatku naliczonego na gruncie przepisów o podatku VAT. Tam wypływa on nie tyle jednak z przepisów, co z utrwalonego orzecznictwa krajowego i unijnego oraz skierowanej do organów podatkowych oficjalnej

metodyki⁶. Wydaje się, że ideą ustawodawcy mogło być również nawiązanie do art. 355 Kodeksu cywilnego, zawierającego wymóg zachowania należytej staranności przez dłużnika w ramach stosunku zobowiązaniowego.

W kontekście podatku u źródła dla płatników zdaje się to oznaczać przede wszystkim konieczność rozszerzenia procesu weryfikacji kontrahentów, którym wypłacają oni należności objęte przedmiotowym podatkiem. Pozyskanie ważnego certyfikatu rezydencji odbiorcy nie będzie już bowiem jednoznacznie zwalniało płatnika z dokładnego sprawdzenia, czy odbiorca wypłacanych dywidend, odsetek lub należności licencyjnych spełnia faktycznie wszelkie wymogi uprawniające do pobrania podatku według stawek preferencyjnych albo do zwolnień wynikających z przepisów krajowych implementujących postanowienia dyrektywy PSD⁷ i dyrektywy odsetkowej⁸. Z oczywistych powodów będzie to dotyczyło w szczególności oceny, czy odbiorca jest „rzeczywistym właścicielem” należności, jako kryterium powodującego największe problemy interpretacyjne.

Nowy wymóg dotyczy wszystkich płatników należności objętych podatkiem u źródła. Niewątpliwie przysporzy on wiele dodatkowej pracy płatnikom, biorąc pod uwagę fakt, że w praktyce już samo uzyskanie formalnych certyfikatów rezydencji okazuje się niejednokrotnie zadaniem niełatwym, zwłaszcza w przypadku państw spoza UE. Nie wolno zapominać przy tym, że brak dochowania należytej staranności przez płatnika może być podstawą wydania przez organ podatkowy decyzji o dodatkowym zobowiązaniu podatkowym, wynoszącym co do zasady 10% należności, w stosunku do której została nieprawidłowo zastosowana preferencja podatkowa.

Przemodelowanie poboru podatku

Drugim obszarem objętym zmianami jest zróżnicowanie technicznego trybu poboru podatku przez płatników, w zależności od globalnej kwoty należności, czyli ze wszystkich tytułów, wypłacanych rocznie danemu kontrahentowi zagranicznemu. W przypadku płatności

nieprzekraczających 2 mln zł rocznie, bez zmian co do całości, zostaje zasada zachowana *relief at source*. W odniesieniu do kwot przekraczających 2 mln zł, od nadwyżki płatnik jest obowiązany do pobrania podatku według stawek krajowych. Dopiero w ramach procedury zwrotowej podatnik albo płatnik ponoszący ekonomiczny ciężar podatku jest uprawniony do odzyskania nadpłaconego podatku.

Ustawodawca przewidział ponadto dwa rozwiązania umożliwiające uniknięcie procedury zwrotowej również w odniesieniu do nadwyżki ponad kwotę 2 mln zł.

Są to:

- przedłożenie przez płatnika właściwemu organowi podatkowemu, pod rygorem odpowiedzialności karnej, oświadczenia, że posiada on dokumenty potwierdzające możliwość zastosowania niższej stawki albo zwolnienia oraz że nie posiada wiedzy uzasadniającej przypuszczenie, iż występują okoliczności wyłączające tę możliwość, lub
- w przypadku zastosowania zwolnień określonych w art. 21 ust. 3 i 22 ust. 4 ustawy CIT (zwolnienia implementujące dyrektywę PSD i dyrektywę odsetkową) – uzyskanie od organu podatkowego opinii o możliwości zastosowania zwolnienia.

Model trafnie obrazuje schemat Pobór podatku u źródła⁹.

Powyższe rozwiązanie znacznie funkcjonować efektywnie od 1 lipca 2019 r. w stosunku do najistotniejszych kategorii wypłat, czyli dywidend, odsetek i należności licencyjnych¹⁰. Ustawodawca zdecydował się na ten krok w celu umożliwienia podatnikom przygotowania się do nowych obowiązków, jak również w celu przygotowania ze swojej strony odpowiednich instrumentów elektronicznych, gdyż wszelkie procedury dotyczące podatku u źródła mają mieć charakter elektroniczny. Minister finansów zdecydował się również na wyłączenie niektórych kategorii płatności z procedury zwrotowej, w tym m.in. płatności za użytkowanie urządzeń przemysłowych czy też związanych z usługami żeglugi powietrznej i morskiej¹¹.

Nowe zasady będą dotyczyć przede wszystkim podmiotów funkcjonujących w ramach grup kapitałowych, których centrale znajdują się poza terytorium kraju, a do których są wypłacane dywidendy, odsetki i należności licencyjne. Niejednokrotnie w przypadku takich wypłat, ze względu na ograniczone możliwości kontroli *post factum*, dochodzi do zastosowania preferencji, nawet jeśli wyłączają to przepisy krajowe i międzynarodowe. Dzieje się tak np. w sytuacji wypłat do podmiotów niebędących ich rzeczywistymi właścicielami. Ta idea jest wyraźnie zaznaczona w treści uzasadnienia projektu nowelizacji, podkreślającego, iż nowym systemem zwrotowym ma zostać objęte przeszło 75% kwoty wypłacanych

dochodów¹². Jednocześnie ustawodawca w przypadku utrwalonych i przejrzystych relacji biznesowych zachował możliwość stosowania preferencji już u samego źródła w drodze oświadczenia albo opinii o możliwości zastosowania zwolnienia. W opinii ustawodawcy uczciwi podatnicy nie powinni się obawiać z tego skorzystać.

Procedura zwrotowa

Procedura zwrotu podatku u źródła w zakresie należności przekraczających 2 mln zł została uregulowana kompleksowo w ramach nowego rozdziału 6a ustawy CIT. Jak już wcześniej wspomniano, wniosek o zwrot podatku może złożyć podatnik albo płatnik, przy czym ten drugi tylko w sytuacji, jeżeli poniósł ciężar ekonomiczny podatku.

Wniosek o zwrot podatku powinien zawierać dokumentację pozwalającą na stwierdzenie jego zasadności, w szczególności:

- certyfikat rezydencji podatnika;
- dokumentację dotyczącą przelewów bankowych lub inne dokumenty wskazujące na sposób rozliczenia lub przekazania należności, z którymi wiązała się zapłata podatku;
- dokumentację dotyczącą zobowiązania do wypłaty należności;
- oświadczenie podatnika, że w stosunku do wypłacanych należności

spełnione zostały warunki, o których mowa odpowiednio w art. 21 ust. 3 pkt 4 lit. b, ust. 3a i 3c lub art. 22 ust. 4 pkt 4 ustawy CIT;

- oświadczenie podatnika, że prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą w kraju siedziby podatnika dla celów podatkowych, z którą wiąże się uzyskany przychód – w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, gdy należności są uzyskiwane w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, przy czym przepis art. 24a ust. 18 stosuje się odpowiednio;
- dokumentację wskazującą na ustalenia umowne, z powodu których płatnik wpłacił podatek z własnych środków i poniósł ciężar ekonomiczny tego podatku – w przypadku gdy wniosek składa płatnik.

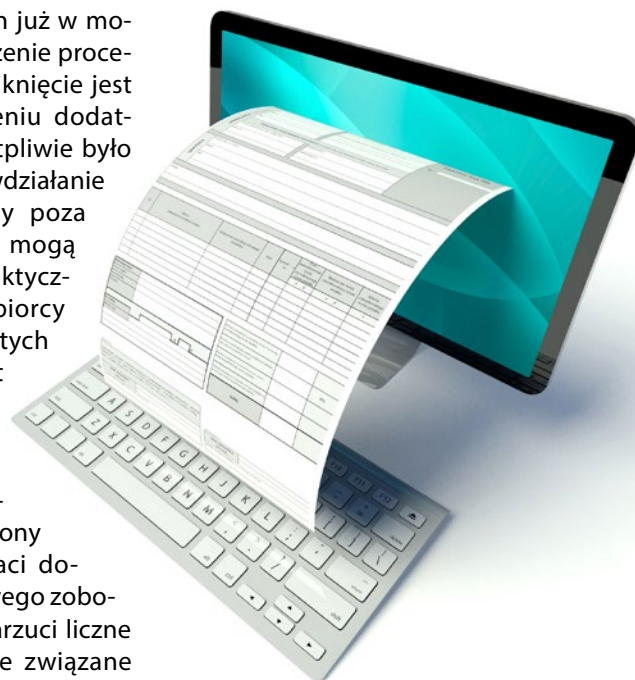
Niewątpliwie dla podatników najistotniejsze jest to, że organ podatkowy co do zasady powinien dokonać zwrotu niezwłocznie, nie później niż w terminie 6 miesięcy. Niemniej jednak wskazana w art. 28b ust. 7 ustawy CIT referencja do art. 139 § 4 Ordynacji podatkowej¹³ zdaje się wskazywać, że termin ten będzie miał charakter czysto instrukcyjny, a ewentualne jego przedłużania może mieć w praktyce miejsce, analogicznie jak w przypadku obecnie uregulowanych już postępowań nadpłatowych i zwrotowych, które funkcjonują w ramach systemu podatkowego.

Zwrot podatku następuje na podstawie decyzji, z wyjątkiem sytuacji, kiedy już z treści samego wniosku jest on uzasadniony. Wtedy zwrot następuje w trybie bezdecyzyjnym. Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że ewentualny zwrot w kwocie wyższej niż należna, w przypadku późniejszej weryfikacji nie może skutkować odpowiedzialnością karnoskarbową osób reprezentujących wnioskodawcę.

Podsumowanie

Przedstawione w artykule zmiany w zakresie podatku u źródła wprowadzone 1 stycznia 2019 r. – część z nich efektywnie zaczną obowiązywać od 1 lipca 2019 r. – stanowią zdecydowany odwrót od funkcjonującej od lat zasady możliwości stosowania preferencji

lub zwolnień podatkowych już w momencie poboru. Wprowadzenie procedury zwrotowej, której uniknięcie jest możliwe tylko po spełnieniu dodatkowych warunków, niewątpliwie było ukierunkowane na przeciwdziałanie wyprowadzaniu pieniędzy poza system. Zmiany te jednak mogą odbić się rykoszetem praktycznie na każdym przedsiębiorcy dokonującym wypłat objętych podatkiem u źródła. Nawet jeżeli ich wolumen będzie znacznie niższy niż 2 mln zł rocznie, to jednak nowy wymóg należytej staranności, zabezpieczony poważną sankcją w postaci dodatkowego 10% procentowego zobowiązania podatkowego, narzuci liczne obowiązki administracyjne związane z badaniem kontrahentów. A ci, jak wydaje się w świetle spotykanych w praktyce problemów z pozyskiwaniem certyfikatów rezydencji, niekoniecznie będą w stanie to zrozumieć.

Maciej Woźnica

Radca prawny w Dziale Doradztwa Podatkowego TPA Poland

- Szerzej w tym zakresie zob. druk sejmowy 2860, Uzasadnienie, s. 162–163, dostęp: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2860>.
- W przypadku ustawy PIT definicja ta została dopiero wprowadzona – zob. nowy art.
- Regulacje typu CFC są mechanizmem zwalczania nadużyć podatkowych występujących w stosunkach między podmiotami powiązаныmi, polegających na wykazywaniu dochodu generowanego z działalności prowadzonej w danym kraju jako dochodu podmiotów podlegających jurysdykcji podatkowej państw stosujących preferencyjne zasady opodatkowania. Istotą tych regulacji jest poddanie opodatkowaniu w danym państwie jako dochodu przypisywanego do podmiotu krajowego – dochodu ustalanego w odniesieniu do zysków, jakie osiągnął jego podmiot zależny będący rezydentem podatkowym innego państwa (tzw. spółka CFC).
- Zgodnie z tym przepisem o prowadzeniu rzeczywistej działalności w kraju siedziby świadczą w szczególności:
 - zarejestrowanie zagranicznej jednostki kontrolowanej wiąże się z istnieniem przedsiębiorstwa, w ramach którego ta jednostka wykonuje faktycznie czynności stanowiące działalność gospodarczą, w szczególności, czy jednostka ta posiada lokal, wykwalifikowany personel oraz wyposażenie wykorzystywane w prowadzonej działalności gospodarczej;
 - niетworzenie przez zagraniczną jednostkę kontrolowaną struktury funkcjonującej w oderwaniu od przyczyn ekonomicznych;

- istnienie współmierności między zakresem działalności prowadzonej przez zagraniczną jednostkę kontrolowaną a faktycznie posiadanym przez tę jednostkę lokalem, personelem lub wyposażeniem;
- zawieranie porozumień zgodnych z rzeczywistością gospodarczą, mających uzasadnienie gospodarcze i niebędących w sposób oczywisty sprzecznych z ogólnymi interesami gospodarczymi jednostki;
- samodzielne wykonywanie przez zagraniczną jednostkę kontrolowaną swoich podstawowych funkcji gospodarczych przy wykorzystaniu zasobów własnych, w tym obecnych na miejscu osób zarządzających.
- Taką możliwość wyłącza wprowadzony z dniem 1 stycznia 2019 r. przepis art. 14b § 2a pkt 2 lit. b Ordynacji podatkowej.
- Metodyka w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych, dostęp: <https://www.podatki.gov.pl/vat/bezpieczna-transakcja/nalezzyta-starannosc/>.
- Dyrektywa Rady 2011/96/UE z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania mającego zastosowanie w przypadku spółek dominujących i spółek zależnych różnych państw członkowskich (Dz. Urz. UE. L 345/2011, s. 8–16, dalej: **Dyrektywa PSD**).
- Dyrektywa Rady 2003/49/WE z dnia 3 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania stosowanego do odsetek oraz należności licencyjnych między powiązаныmi spółkami różnych Państw Członkowskich (Dz. Urz. UE. L 157/2003, s. 49–54, z późn. zm., dalej: **Dyrektywa Odsetkowa**).
- <https://www.russellbedford.pl/o-nas/rb-biuletyn/item/1301-dochowanie-nalezzyta-starannosci-w-kontekscie-obowiazkow-platnika-podatku-u-zrodla.html>
- § 4 pkt 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 31 grudnia 2018 r. w sprawie wyłączenia lub ograniczenia stosowania art. 26 ust. 2e ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2545).
- § 2 ust. 1 pkt 7–9 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 31 grudnia 2018 r.
- Druk sejmowy 2860, s. 169.
- „Do terminów określonych w § 1–3 [1 albo 2 miesiące, 2 albo 3 miesiące w przypadku postępowania odwoławczego – Przep. Aut.] nie wlicza się terminów przewidzianych w przepisach prawa podatkowego dla dokonania określonych czynności, okresów zawieszenia postępowania oraz okresów opóźnień spowodowanych z winy strony albo z przyczyn niezależnych od organu”.

Split payment w Polsce

Od kiedy będzie obowiązkowy

Marta Chorzępa-Starosta

1 lipca 2018 r. weszły w życie przepisy wprowadzające w Polsce mechanizm podzielonej płatności (ang. *split payment*) jako sposób regulowania zobowiązań między przedsiębiorcami. W założeniu ten mechanizm ma zapewnić lepszą ściągalność zobowiązań w podatku od towarów i usług. Aby uszczelnić system, Polska zwróciła się do Komisji Europejskiej o zgodę na wprowadzenie obowiązkowego *split payment* w określonym zakresie. Uzyskała ją w decyzji wykonawczej Rady z dnia 18 lutego 2019 r. W tym artykule wyjaśniono mechanizm działania podzielonej płatności oraz reguły obowiązkowego *split payment*, którego wprowadzenie zostało zatwierdzone decyzją Rady.

w którym w przepisach art. 108a–108d zostały uregulowane zasady funkcjonowania *split payment*³.

Kto może zastosować mechanizm podzielonej płatności?

Mechanizm podzielonej płatności może być stosowany przez przedsiębiorców, czyli podatników VAT, którzy otrzymali fakturę z wykazaną kwotą podatku VAT. Tym samym konsumenci, czyli podatnicy zwolnieni z VAT, nie mogą stosować takiego mechanizmu.

2) podatek od towarów i usług, który jest przekazywany na specjalnie do tego celu utworzony rachunek VAT.

W ramach komunikatu przelewu, przy płatnościach z wykorzystaniem *split payment*, wskazuje się:

- 1) kwotę odpowiadającą kwocie podatku od towarów i usług;
- 2) kwotę odpowiadającą wartości sprzedaży brutto;
- 3) numer faktury, w związku z którą jest dokonywana płatność;
- 4) numer, za pomocą którego dostawca towaru lub usługodawca jest zidentyfikowany na potrzeby podatku od towarów i usług.

Podstawa prawna

Mechanizm podzielonej płatności został wprowadzony do ustawy o podatku od towarów i usług¹ nowelizacją², która weszła w życie 1 lipca 2018 r. Do działu XI (Dokumentacja) został wprowadzony rozdział 1a,

Na czym polega *split payment*?

Split payment jest sposobem płatności, zgodnie z którym zapłata dokonana przez przedsiębiorcę, jest rozdzielona na:

- 1) kwotę netto, która jest przekazywana na rachunek bankowy podatnika, oraz

Kto decyduje o zastosowaniu *split payment*?

O zastosowaniu *split payment* decyduje nabywca i nie musi w tym zakresie używać zgody sprzedawcy. Nie wyklucza to jednak sytuacji, w której strony umówią się co do zastosowania tego mechanizmu, co jest prawnie dopuszczalne

Tabela 1. Uznanie i obciążenie rachunku VAT

Uznanie rachunku VAT	Obciążenie rachunku VAT
zapłata VAT z zastosowaniem mechanizmu podzielonej płatności	dokonanie płatności w kwocie VAT z rachunku VAT
wpłata VAT przy wewnątrzspółnotowej dostawie paliw silnikowych	zwrot kwoty odpowiadającej VAT, wynikającej z korekty FV na rachunek VAT
przekazanie środków z innego rachunku VAT	wpłata VAT i innych obciążeń podatkowych związanych z tym podatkiem na rachunek urzędu skarbowego
zwrot VAT	wpłata VAT przy WNT
	zwrot VAT przez osobę, która nie jest odbiorcą
	przekazanie środków na inny rachunek VAT
	przekazanie środków na innych rachunek wskazany przez naczelnika urzędu skarbowego
	realizacja zajęcia na podstawie administracyjnego tytułu egzekucyjnego w zakresie VAT

Źródło: opracowanie własne.

zgodnie z zasadą swobody umów⁴. Zastosowanie się jednak do takiego postanowienia umownego, lub też nie, może być egzekwowane jedynie na drodze cywilnoprawnej.

Zakres dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku VAT

Korzystanie z mechanizmu *split payment* rodzi słuszne obawy przedsiębiorców, bowiem z uwagi na ograniczenie dysponowania tymi środkami na rachunku VAT zmniejsza ich płynność. Możliwości uznania i obciążenia rachunku VAT zostały ustawowo ograniczone, co przedstawia tabela 1.

Jak dysponować środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku VAT?

Aby podatnik mógł swobodnie dysponować środkami zgromadzonymi na rachunku VAT, czyli by mógł dokonywać przelewów na cele inne niż wskazane w tabeli, niezbędne jest złożenie wniosku do naczelnika urzędu skarbowego o uwolnienie zgromadzonych środków. W takim wniosku określa się m.in.:

- 1) rachunek bankowy, na który ma zostać przekazana kwota uwolnionych środków,
- 2) wysokość zgromadzonych środków, które mają zostać przekazane na rachunek bankowy podatnika.

Organ podatkowy ma 60 dni na wydanie postanowienia w tym zakresie. Ma również obowiązek przekazać informację o uwolnieniu środków właściwemu bankowi lub SKOK-owi.

Nie zawsze jednak organ może się zgodzić na wypłatę środków z rachunku VAT. Takie ryzyko istnieje w następujących sytuacjach:

- 1) podatnik posiada zaległość podatkową,
- 2) organ powziął uzasadnioną obawę, że zobowiązanie podatkowe nie zostanie wykonane,

- 3) organ powziął uzasadnioną obawę, że może wystąpić zaległość podatkowa lub może być ustalone dodatkowe zobowiązanie podatkowe.

Są to podstawy dla organu do wydania decyzji o odmowie uwolnienia środków zgromadzonych na rachunku VAT podatnika.

Zagrożenia przy płatnościach na rzecz innego przedsiębiorcy niż wskazany na fakturze

Prawodawca wprowadził odpowiedzialność solidarną podatnika innego niż wskazany na fakturze w sytuacji, gdy ten jest odbiorcą przelewu wykonanego z wykorzystaniem mechanizmu *split payment*. Odpowiedzialność dotyczy nierozliczonego przez dostawcę towarów albo usługodawcę podatku VAT wynikającego z dostawy albo świadczenia do wysokości kwoty otrzymanej na rachunek VAT.

Odpowiedzialność ta jest wyłączona wtedy, kiedy osoba, która otrzymała ww. płatność, niezwłocznie po powzięciu informacji o jej otrzymaniu dokona:

- 1) płatności na rachunek VAT dostawcy towarów lub usługodawcy wskazanego na fakturze, która jest opłacana albo
- 2) zwrotu otrzymanej płatności na rachunek VAT podatnika, od którego otrzymał taką płatność.

Ograniczenia w możliwości zastosowania mechanizmu podzielonej płatności

Obecnie mechanizm podzielonej płatności nie zawsze może być zastosowany w obrocie gospodarczym. Występują spore utrudnienia wynikające z obecnej konstrukcji tego mechanizmu.

Aktualnie jest możliwe zastosowanie mechanizmu podzielonej płatności przy wykorzystaniu firmowego rachunku bankowego. Środki pieniężne trafiają

odpowiednio na rachunek bankowy kontrahenta oraz jego rachunek VAT.

Ograniczenia w zastosowaniu tego mechanizmu pojawiają się w takich sytuacjach, jak:

- 1) zapłata w innej formie niż przelew, np. gotówkowo, z wykorzystaniem karty płatniczej, przekazu pieniężnego;
- 2) uregulowanie zobowiązania w formie kompensaty, czy też *datio in solutum*;
- 3) zapłata na i z rachunku prywatnego przedsiębiorcy albo rachunku innego niż rozliczeniowy.

Przelewy wykonywane przy użyciu mechanizmu *split payment* mogą być wykonywane **jedynie** przy płatnościach w PLN. Ponadto rachunek VAT musi być również prowadzony w PLN.

Mechanizm nieidealny

Obecnie mechanizm podzielonej płatności nie jest idealny. Zgodnie z przepisami każdy bank będzie musiał prowadzić rachunek VAT dla swoich klientów. Oznacza to, że przedsiębiorca ma przypisany rachunek VAT do swojego rachunku bankowego w danym banku. Tym samym jeżeli przedsiębiorca posiada rachunki bankowe w różnych bankach, to posiada również kilka rachunków VAT. Prawodawca nie przewidział w tym zakresie możliwości konsolidacji takich rachunków.

Kolejną niedogodnością związaną z mechanizmem jest możliwość jego zastosowania tylko w odniesieniu do jednej faktury – nie ma możliwości zapłacenia zbiorczo kilku faktur. Można jednak podzielić jedną fakturę na kilka płatności z zastosowaniem tego mechanizmu. Ponadto przedsiębiorca nie może zlecić płatności w *split payment*, jeżeli nie otrzymał jeszcze żadnej faktury od swojego kontrahenta.

Zachęty wprowadzone przez prawodawcę polskiego przy wprowadzeniu mechanizmu podzielonej płatności

W związku z ograniczeniem możliwości dysponowania środkami zgroma-

dzonymi przez przedsiębiorców na rachunku VAT, a tym samym uniedogodnieniem oraz ryzykiem ograniczenia płynności takich podmiotów, prawodawca wprowadził szereg zachęt, które w założeniu mają skłonić przedsiębiorców do stosowania tego mechanizmu.

Szybszy zwrot VAT

Jedną z podstawowych zachęt jest wprowadzenie krótkiego terminu zwrotu VAT na rachunek VAT. Termin ten został określony jako 25 dni, a jedynym warunkiem, jaki musi być spełniony, jest zawnioskowanie przez podatnika o zwrot VAT na rachunek VAT w deklaracji podatkowej. Stanowi to dodatkową formę zwrotu VAT na rzecz podatnika, funkcjonującą obok znanych dotychczas scenariuszy zwrotu VAT. Organy podatkowe nie mają żadnych podstaw do obciążania podatników dodatkowymi warunkami do spełnienia, aby mogli oni z niego skorzystać.

Ograniczenia sankcji podatkowych wynikających z ustawy o VAT

Kolejną zachętą jest ograniczenie sankcji podatkowych wynikających z ustawy o podatku od towarów i usług w zakresie:

- 1) art. 112b ust. 1 pkt 1 – dodatkowe zobowiązanie podatkowe w wysokości odpowiadającej 30% kwoty zaniżenia zobowiązania podatkowego albo kwoty zawyżenia zwrotu różnicy podatku, zwrotu podatku naliczonego lub różnicy podatku do obniżenia podatku należnego za następne okresy rozliczeniowe w sytuacji, gdy podatnik w złożonej deklaracji podatkowej wykazał:
 - a) kwotę zobowiązania podatkowego niższą od kwoty należnej;
 - b) kwotę zwrotu różnicy podatku lub kwotę zwrotu podatku naliczonego wyższą od kwoty należnej;
 - c) kwotę różnicy podatku do obniżenia kwoty podatku należnego za następne okresy rozliczeniowe wyższą od kwoty należnej;
 - d) kwotę zwrotu różnicy podatku, kwotę zwrotu podatku naliczonego lub kwotę różnicy podatku

do obniżenia kwoty podatku należnego za następne okresy rozliczeniowe, zamiast wykazania kwoty zobowiązania podatkowego podlegającej wpłacie do urzędu skarbowego;

- 2) art. 112b ust. 2 pkt 1 – dodatkowe zobowiązanie podatkowe w wysokości 20% kwoty zaniżenia zobowiązania podatkowego albo kwoty zawyżenia zwrotu różnicy podatku, zwrotu podatku naliczonego lub różnicy podatku do obniżenia podatku należnego za następne okresy rozliczeniowe, jeżeli po zakończeniu kontroli podatkowej, kontroli celno-skarbowej albo w trakcie kontroli celno-skarbowej w przypadkach, o których mowa w ww. pkt, podatnik złożył korektę deklaracji uwzględniającą stwierdzone nieprawidłowości i wpłacił kwotę zobowiązania podatkowego lub zwrócił nienależną kwotę zwrotu;
- 3) art. 112c – dodatkowe zobowiązanie podatkowe w wysokości 100% części dotyczącej podatku naliczonego wynikającego z faktur:
 - a) wystawionych przez podmiot nieistniejący;
 - b) stwierdzających czynności, które nie zostały dokonane;
 - c) podających kwoty niezgodne z rzeczywistością;
 - d) potwierdzających czynności obciążone nieważnością bezwzględną i wadą pozorności.

Wskazana zachęta nie ma zastosowania w sytuacji, gdy podatnik wiedział, że faktura zapłacona z zastosowaniem mechanizmu podzielonej płatności:

- 1) została wystawiona przez podmiot nieistniejący;
- 2) stwierdza czynności, które nie zostały dokonane;
- 3) podaje kwoty niezgodne z rzeczywistością;
- 4) potwierdzających czynności obciążone nieważnością bezwzględną i wadą pozorności.

Wyłączenie odpowiedzialności solidarnej

Plusem dla przedsiębiorców korzystających z mechanizmu podzielonej płatności jest również brak obciążenia

odpowiedzialnością solidarną wynikającą z ustawy o podatku od towarów i usług (art. 105a ust. 1 ustawy o VAT), czyli w zakresie odpowiedzialności ponoszonej wraz z dostawcą towarów wskazanych w załączniku nr 13 do ustawy o VAT.

Podobnie jak w przypadku zachęty w zakresie ograniczenia sankcji podatkowych, wyłączenie odpowiedzialności solidarnej nie ma zastosowania, gdy podatnik zastosował mechanizm podzielonej płatności, pomimo wiedzy o tym, iż faktura:

- 1) została wystawiona przez podmiot nieistniejący;
- 2) stwierdza czynności, które nie zostały dokonane;
- 3) podaje kwoty niezgodne z rzeczywistością;
- 4) potwierdzających czynności obciążone nieważnością bezwzględną i wadą pozorności.

Brak ewentualnych podwyższonych odsetek

Korzystanie z mechanizmu podzielonej płatności również odciąża podatników z podwyższonych odsetek za zwłokę. Dotyczy to sytuacji, w której zaległość podatkowa powstała w okresie rozliczeniowym, za który podatnik w złożonej deklaracji podatkowej wykazał kwotę podatku naliczonego, którego co najmniej 95% wynika z otrzymanych przez podatnika faktur, które zostały zapłacone z zastosowaniem mechanizmu *split payment*.

Przy czym ta zachęta nie znajduje zastosowania, gdy zaległość podatkowa przekracza dwukrotność kwoty podatku naliczonego wykazanej w złożonej deklaracji podatkowej oraz podatnik zastosował mechanizm podzielonej płatności, pomimo że wiedział, iż faktura:

- 1) została wystawiona przez podmiot nieistniejący;
- 2) stwierdza czynności, które nie zostały dokonane;
- 3) podaje kwoty niezgodne z rzeczywistością;
- 4) potwierdzających czynności obciążone nieważnością bezwzględną i wadą pozorności.

Należyta staranność

Prawodawca przewidział, że podatnicy stosujący mechanizm podzielonej płatności, będą mogli łatwiej wykazać zachowanie przez nich należytej staranności.

Obniżenie VAT

Jednocześnie prawodawca przewidział, że w przypadku, kiedy podatnik zapłaci w terminie wcześniejszym niż termin zapłaty podatku VAT swoje zobowiązanie podatkowe, to będzie mógł je pomniejszyć o kwotę obliczoną z zastosowaniem następującego wzoru:

$$S = Z \times r \times \frac{n}{360}$$

gdzie:

S – kwota, o którą obniża się kwotę zobowiązania podatkowego,

Z – kwota zobowiązania podatkowego wynikająca z deklaracji podatkowej przed jej obniżeniem,

r – stopa referencyjna NBP obowiązująca na 2 dni przed dniem zapłaty podatku,

n – liczba dni od dnia, w którym obciążono rachunek bankowy, dla którego prowadzony jest rachunek VAT, z wyłączeniem tego dnia, w którym upływa termin zapłaty podatku, włącznie z tym dniem.

Obowiązkowy *split payment*

Dyrektywa VAT⁵ nie nakłada na podatników obowiązku dokonywania płatności z wykorzystaniem mechanizmu podzielonej płatności. Oznacza to, że takie rozwiązanie musiało zostać poprzedzone zgodą Komisji Europejskiej, a następnie zaakceptowane przez Radę UE⁶.

Jeszcze przed wejściem w życie przepisów wprowadzających do polskiego porządku prawnego fakultatywnego mechanizmu podzielonej płatności, Polska wystąpiła z wnioskiem do Komisji Europejskiej o udzielenie pozwolenia na wprowadzenie obowiązkowego *split payment* w wybranych obszarach

działalności gospodarczej. Pismo wpłynęło do Komisji 15 maja 2018 r. i swoim zakresem obejmowało derogację w odniesieniu do:

- 1) wymogów związanych z wystawianiem faktur VAT oraz
- 2) wprowadzeniem obowiązkowego *split payment* w odniesieniu do dostaw towarów i świadczenia usług podatkowych podatnych na oszustwa, które są objęte mechanizmem odwrotnego obciążenia oraz odpowiedzialnością solidarną.

23 stycznia 2019 r. Komisja Europejska opublikowała projekt decyzji, która została wydana przez Radę 18 lutego 2019 r.

Motywy decyzji Rady

Polska składając wniosek do Komisji Europejskiej, wskazała na podstawowe przyczyny wprowadzenia obowiązkowego *split payment*. Podstawowym powodem wprowadzenia takiego mechanizmu jest walka z oszustwami podatkowymi w VAT oraz niedostateczna skuteczność instytucji dotychczas wprowadzonych do systemu, np. odwrotnego obciążenia, solidarnej odpowiedzialności czy jednolitego pliku kontrolnego.

W motywach decyzji zostały wskazane następujące założenia modelu obowiązkowej podzielonej płatności w Polsce, m.in.:

- 1) mechanizm będzie miał zastosowanie jedynie do transakcji dokonywanych pomiędzy podatnikami podatku od towarów i usług (B2B);
- 2) mechanizm będzie dotyczył jedynie towarów i usług wymienionych w załączniku do decyzji;
- 3) mechanizm będzie obejmował wyłącznie elektroniczne przelewy bankowe, czyli w swoim zakresie nie będzie mógł obejmować płatności kartowych, gotówkowych i innych;
- 4) wprowadzenie:
 - a) szybszego zwrotu VAT na rachunek VAT – 25 dni;
 - b) braku kosztów otwarcia i prowadzenia rachunku VAT – brak prowizji i opłat obciążających przedsiębiorców;
 - c) powszechności zastosowania mechanizmu – ma dotyczyć

wszystkich przedsiębiorców, w tym także tych, którzy nie mają w Polsce siedziby, ale będą musieli mieć w Polsce rachunek bankowy.

W jakim okresie będzie mógł funkcjonować w Polsce obowiązkowy *split payment*?

W analizowanej decyzji Rada wyraziła zgodę na wprowadzenie obowiązkowego mechanizmu podzielonej płatności w Polsce w określonym wymiarze czasowym, tzn. od 1 marca 2019 r. do 28 lutego 2022 r. Oznacza to, że polski prawodawca mógł już od 1 marca 2019 r. wprowadzić obowiązkowy *split payment* w zakresie wyrażonym w tej decyzji. W chwili publikacji niniejszego artykułu nie został wprowadzony obowiązkowy *split payment*, natomiast z komunikatów Ministerstwa Finansów wynika, że planowane jest jego wprowadzenie do 2020 r.⁷

Oprócz możliwości wprowadzenia obowiązkowego *split payment* Rada nałożyła również obowiązek sprawozdawczy – Polska będzie musiała w ciągu 18 miesięcy od dnia wejścia w życie obowiązkowego *split payment* przedstawić Komisji Europejskiej sprawozdanie na temat ogólnego wpływu środków na poziom oszustw związanych z VAT oraz na podatników, których dotyczy obowiązkowy *split payment*. Polska będzie musiała przeanalizować, jaki wpływ miał obowiązkowy mechanizm podzielonej płatności na poziom oszustw w VAT oraz na podatników, w tym, m.in. w zakresie zwrotu VAT czy obciążeń podatników.

Kto będzie musiał stosować obowiązkowy *split payment*?

Obowiązkowy *split payment* będzie musiał być stosowany jedynie w zakresie określonym w decyzji Rady, do której załączono wykaz usług oraz towarów wraz z podanymi kodami PKWiU.

Tabela 2. Towary i usługi objęte obowiązkowym *split payment* w Polsce

Towary i usługi (PKWiU)
24.10.12.0; 24.10.14.0; 24.10.31.0; 24.10.32.0; 24.10.35.0; 24.10.36.0; 24.10.41.0; 24.10.43.0; 24.10.51.0; 24.10.52.0; 24.10.61.0; 24.10.62.0; 24.10.65.0; 24.10.66.0; 24.10.71.0; 24.10.73.0; 24.31.10.0; 24.31.20.0; 24.32.10.0; 24.32.20.0; 24.33.11.0; 24.33.20.0; 24.34.11.0; 24.41.10.0; ex 24.41.20.0; 24.41.30.0; ex 24.41.40.0; ex 24.41.50.0; 24.42.11.0; 24.43.11.0; 24.43.12.0; 24.43.13.0; 24.44.12.0; 24.44.13.0; 24.44.21.0; 24.44.22.0; 24.44.23.0; 24.45.11.0; ex 24.45.30.0; ex 26.11.30.0; ex 26.20.11.0; ex 26.30.22.0; ex 26.40.60.0; ex 32.12.13.0; 38.11.49.0; 38.11.51.0; 38.11.52.0; 38.11.54.0; 38.11.55.0; 38.11.58.0; 38.12.26.0; 38.12.27; 38.32.2; 38.32.31.0; 38.32.32.0; 38.32.33.0; 38.32.34.0; 24.20.11.0; 24.20.12.0; 24.20.13.0; 24.20.31.0; 24.20.33.0; 24.20.34.0; 24.20.40.0; ex 25.11.23.0; ex 25.93.13.0; ex 10.4; ex 20.59.12.0; ex 20.59.30.0; ex 22.21.30.0; ex 26.20.21.0; ex 26.20.22.0; ex 26.70.13.0; ex 28.23.26.0; ex 58.29.11.0; ex 58.29.29.0; ex 59.11.23.0; 41.00.30.0; 41.00.40.0; 42.11.20.0; 42.12.20.0; 42.13.20.0; 42.21.21.0; 42.21.22.0; 42.21.23.0; 42.21.24.0; 42.22.21.0; 42.22.22.0; 42.22.23.0; 42.91.20.0; 42.99.21.0; 42.99.22.0; 42.99.29.0; 43.11.10.0; 43.12.11.0; 43.12.12.0; 43.13.10.0; 43.21.10.1; 43.21.10.2; 43.22.11.0; 43.22.12.0; 43.22.20.0; 43.29.11.0; 43.29.12.0; 43.29.19.0; 43.31.10.0; 43.32.10.0; 43.33.10.0; 43.33.21.0; 43.33.29.0; 43.34.10.0; 43.34.20.0; 43.39.11.0; 43.39.19.0; 43.91.11.0; 43.91.19.0; 43.99.10.0; 43.99.20.0; 43.99.30.0; 43.99.40.0; 43.99.50.0; 43.99.60.0; 43.99.70.0; 43.99.90.0; 05.10.10.0; 05.20.10.0; 19.10.10.0; 19.20.11.0; 19.20.12.0; ex 26.70.13.0; 26.40.20.0; 26.20.1; 30.91.20.0; 27.20.2; 28.11.41.0; ex 29.31.10.0; 29.31.21.0; 29.31.22.0; 29.31.23.0; 29.31.30.0; 29.32.20.0; 29.32.30.0; 45.31.1; 45.32.1; 45.32.2; ex 45.40.10.0; ex 45.40.20.0; ex 45.40.30.0
Bez względu na symbol PKWiU: – Złoto inwestycyjne w rozumieniu art. 121 ustawy – Usługi w zakresie przenoszenia uprawnień do emisji gazów cieplarnianych, o których mowa w ustawie z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (Dz.U. z 2017 r. poz. 568)
Ponadto: – Benzyny silnikowe, oleje napędowe, gazy przeznaczone do napędu silników spalinowych – w rozumieniu przepisów o podatku akcyzowym – Oleje opałowe oraz oleje smarowe – w rozumieniu przepisów o podatku akcyzowym

Źródło: Opracowanie własne.

W załączniku znajdziemy takie pozycje, jak m.in.:

- 1) oprogramowanie,
- 2) elektronika,
- 3) usługi budowlane,
- 4) usługi instalacyjne,
- 5) wyroby stalowe, złoto inwestycyjne, metale,
- 6) rury,
- 7) oleje, węgiel, brykiety,
- 8) części samochodowe.

W tabeli 2 zamieszczono wykaz PKWiU (bez podania nazw towarów i usług), do których będzie mógł mieć zastosowanie obowiązkowy *split payment*.

Tym samym obowiązkowy *split payment* będą musieli zastosować podatnicy, którzy dostarczają towary lub świadczą usługi wymienione w załączniku

do decyzji Rady, które zakresowo zasadniczo obejmują towary i usługi objęte odpowiedzialnością solidarną oraz odwrotnym obciążeniem. W pozostałych przypadkach stosowanie mechanizmu *split payment* będzie nadal fakultatywne. Ma to zapewnić uszczelnienie VAT w tym newralicznym obszarze.

Podsumowanie

W 2018 r. polski prawodawca zdecydował się na wprowadzenie do porządku prawnego *split payment*. Mechanizm ten został wprowadzony jako nieobowiązkowy sposób regulowania należności, przy czym jest on ograniczony do transakcji dokonywanych między przedsiębiorcami w formie przelewów

bankowych. *Split payment* jeszcze przed wejściem w życie przepisów budził mnóstwo kontrowersji i pytań. Polska uzyskała zgodę na jego wprowadzenie w zakresie towarów i usług objętych odwrotnym obciążeniem albo solidarną odpowiedzialnością, czyli w obszarach najbardziej narażonych na oszustwa podatkowe. Obowiązkowy *split payment* będzie mógł obowiązywać w Polsce do końca lutego 2022 r. i będzie mógł dotyczyć jedynie płatności bezgotówkowych wykonywanych w ramach elektro-

Marta Chorzępa-Starosta
prawnik
DSK Depa Szmit Kuźmiak Jackowski

1 Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2174 z późn. zm.) – dalej: ustawa o podatku od towarów i usług, ustawa o VAT.
2 Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 62).
3 Zob. W. Kieszkowski, *Definicja mechanizmu podzielonej płatności* [w:] *Mechanizm podzielonej płatności. Split payment*, D. Prokop [red.], Wolters Kluwer Polska, 2018 oraz W. Kieszkowski, *Zakres przedmiotowy* [w:] *Mechanizm podzielonej płatności. Split payment*, D. Prokop [red.], Wolters Kluwer Polska, 2018; T. Michalik, *Podzielona płatność (split payment) jako model walki z nadużyciami i oszustwami w podatku od wartości dodanej*, [w:] *Poprawa efektywności systemu podatkowego. Nowe narzędzia prawne w VAT i akcyzie*, Brzeziński Bogumił (red.), Lasiński-Sulecki Krzysztof (red.), Morawski Wojciech [red.], Wolters Kluwer Polska, 2018.
4 Zostało to potwierdzone w objaśnieniach podatkowych ministra finansów z dnia 29 czerwca 2018 r.
5 Dyrektywa 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U.UE L-347 z 11 grudnia 2006 r.).
6 J. Matarewicz, *Ustawa o podatku od towarów i usług. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2019.
7 Wypowiedź Ministra Finansów Teresy Czerwińskiej z 26 marca 2019 r.

Nowelizacja ustawy Prawo własności przemysłowej

Podsumowanie zmian wprowadzonych w marcu 2019 r.

Marta Lampart

16 marca 2019 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej¹. Jej wynikiem jest zmiana przepisów w zakresie znaków towarowych. Ustawa nowelizująca² została ogłoszona 15 marca 2019 r. i zaczęła obowiązywać w dniu następującym po dniu ogłoszenia. Zgodnie z przepisami unijnymi, tzn. dyrektywą nr 2015/2436 z dnia 16 grudnia 2015 r. mającą na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych³, nowe przepisy ustawy powinny zostać wprowadzone do polskiego porządku prawnego 14 stycznia 2019 r. Polska, tak samo jak inne państwa członkowskie Unii Europejskiej, powinna implementować do przepisów krajowych rozwiązania wynikające ze wskazanej dyrektywy unijnej w tym terminie⁴.

Omawiana nowelizacja ustawy ma znaczenie dla przedsiębiorców zarówno tych będących uprawnionymi z praw ochronnych na znaki towarowe, jak i tych, którzy chcą skorzystać z tej możliwości w niedalekiej przyszłości.

Potrzeba zmian

Na łamach niniejszego biuletynu została wcześniej opisana zarówno potrzeba zmian ustawy, jak i podstawowe założenia przedstawione w projekcie ustawy nowelizującej⁵. Początkowo modyfikacje przepisów zostały objęte pierwotnym projektem z listopada 2017 r.⁶, a następnie zostały wydzielone do osobnego projektu z maja 2018 r. dotyczącego zmian ustawy Prawo własności przemysłowej wyłącznie w przedmiocie przepisów o znakach towarowych⁷. Wprowadzona w życie nowelizacja przepisów ustawy Prawo własności przemysłowej miała na celu przede wszystkim dalszą harmonizację przepisów krajowych odnoszących się do znaków towarowych, uwzględniając najnowsze rozwiązania z dyrektywy unijnej nr 2015/2436.

Najważniejsze zmiany ustawy

Ostateczna treść opublikowanej 15 marca 2019 r. ustawy nowelizującej różni się w pewien sposób od pierwotnego projektu ustawy, dlatego poniżej wyjaśniono, jakie zmiany finalnie wprowadzono do ustawy Prawo własności przemysłowej.

1. **Zmiana definicji znaku towarowego** zawartej w art. 120 ustawy zarówno w zakresie wymogów uznania oznaczenia za znak towarowy, jak i przykładowego katalogu oznaczeń mogących stanowić znak towarowy w rozumieniu ustawy. W ślad za przepisami unijnymi usunięto wymóg przedstawienia znaku towarowego w formie graficznej, a wprowadzono rozwiązanie, zgodnie z którym znakiem towarowym

może być oznaczenie możliwe do przedstawienia w rejestrze znaków towarowych w sposób pozwalający na ustalenie jednoznacznego i dokładnego przedmiotu udzielonej ochrony (art. 120 ust. 1 ustawy). Zgodnie z motywem 13 dyrektywy nr 2015/2436 konieczne było wprowadzenie wymogu przedstawienia oznaczenia „w sposób jasny, precyzyjny, samodzielny, łatwo dostępny, zrozumiały, trwałe i obiektywne”. Aktualnie znakiem towarowym może być w szczególności wyraz, włącznie z nazwiskiem, rysunek, litera, cyfra, kolor, forma przestrzenna, w tym kształt towaru lub opakowania, a także dźwięk (art. 120 ust. 2 ustawy). W związku z nowo obowiązującą treścią ustawy, w tym możliwością uzyskania ochrony dla niekonwencjonalnych znaków towarowych, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej opublikował na swojej stronie internetowej wskazówki

dla zgłaszających nowe rodzaje znaków towarowych⁸. W informacji tej wyjaśniono, w jakich formatach pliku elektronicznego należy reprezentować poszczególne rodzaje znaków towarowych. Podkreślono także, że „przedstawienie znaku w innym formacie będzie uznane jako brak określenia znaku towarowego”⁹. Z tych wyjaśnień powinni skorzystać przedsiębiorcy chcący dokonać zgłoszenia swoich oznaczeń. Może to pozwolić na sprawne dokonanie zgłoszenia oraz zmniejsza ryzyko dokonania błędów w zgłoszeniu znaku towarowego.

2. Zmiany dotyczące zarówno bezwzględnych, jak i względnych przeszkód rejestracji oznaczenia w charakterze znaku towarowego. W zakresie bezwzględnych przeszkód rejestracji modyfikacje te dotyczą m.in. oznaczeń składających się wyłącznie z kształtu lub innej właściwości towaru, wynikającej z charakteru samego towaru, niezbędnej do uzyskania efektu technicznego lub zwiększającej znacznie wartość towaru (tj. art. 1291 ust. 1 pkt 5 ustawy). Istotne znaczenie dla

oceny istnienia tej przeszkody obecnie ma zatem nie tylko kształt, ale i inne właściwości towaru.

3. Zmiany w przypadku rozpatrywania zgłoszenia znaku towarowego.

Jak wynika z art. 142 ustawy Urząd Patentowy może aktualnie wprowadzić poprawki w dokumentacji zgłoszenia znaku towarowego jedynie w celu usunięcia oczywistych pomyłek i błędów językowych. Należy jednak wskazać, że ograniczenie to dotyczy wykazu towarów i ich klasyfikacji, a także – co stanowi nowość – wykazu użytych kolorów pod warunkiem, że poprawki nie będą prowadzić do zmian zakresu żądanej ochrony. Przepis ten ma więc znaczenie dla wszystkich tych rodzajów znaków towarowych, które zawierają kolory.

4. Zmiany dotyczące przedłużania prawa ochronnego na znak towarowy oraz nowe obowiązki informacyjne

Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej wobec uprawnionych do praw ochronnych do znaków towarowych. W tym przedmiocie są to modyfikacje ułatwiające uprawnionym uzyskiwanie

ochrony ich znaków towarowych na dalsze 10-letnie ochrony. Aktualnie nie jest bowiem wymagane składanie wniosku o przedłużenie prawa ochronnego i nie trzeba go już opłacać, a wystarczy uiścić opłatę¹⁰ za dalszy okres ochrony (art. 153 ust. 3 ustawy). Jest to rozwiązanie korzystne dla uprawnionych z prawa ochronnego, ponieważ znikł obowiązek uiszczenia opłaty od wniosku, która wynosiła 200 zł. Ponadto UPRP z urzędu lub na wniosek uprawnionego z prawa ochronnego na znak towarowy lub osoby przez niego upoważnionej wykreśliła z rejestru znaków towarowych błędny wpis dotyczący przedłużenia prawa ochronnego, co następuje w drodze postanowienia (art. 153 ust. 6 ustawy). Po wejściu w życie przepisów ustawy nowelizowanej Urząd Patentowy informuje uprawnionego z prawa ochronnego na znak towarowy o zbliżającym się terminie uiszczenia opłaty za dalszy okres ochrony nie później niż na sześć miesięcy przed dniem, w którym upływa poprzedni okres ochrony, natomiast brak otrzymania tej informacji pozostaje bez wpływu

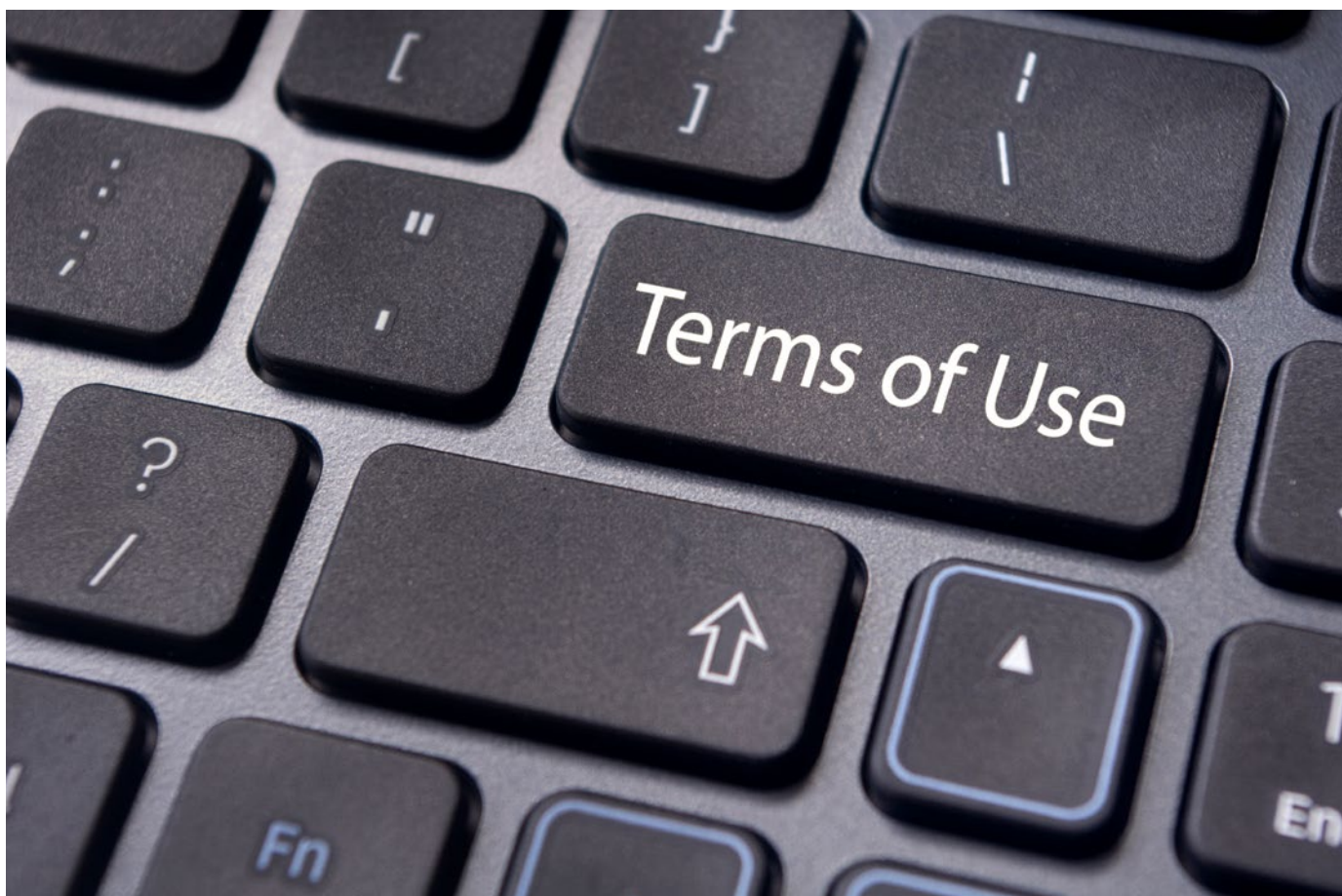
na ocenę zachowania przez uprawnionego terminu na uiszczenie opłaty (art. 224 ust. 2¹ i ust. 2³ ustawy). Należy zwrócić uwagę, że Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej opublikował na swojej stronie internetowej szczegółowe informacje odnoszące się do nowej procedury przedłużania prawa ochronnego na znak towarowy¹¹. W informacji tej zostało wyjaśnione, w jaki sposób powinno następować przedłużenie prawa ochronnego, gdy uprawniony chce ograniczyć liczbę chronionych klas towarów lub usług. Jak wynika także z tej procedury Urząd Patentowy nie wydaje już decyzji o przedłużeniu prawa ochronnego na znak towarowy. Należy dodatkowo wyjaśnić, iż zgodnie z zasadą wskazaną w art. 2 ust. 3 ustawy nowelizującej do postępowań w sprawie przedłużenia prawa ochronnego na znak towarowy na dalsze okresy ochronny, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej, należy stosować przepisy dotychczasowe.

5. Wzmocnienie pozycji licencjodawcy poprzez przyznanie m.in.

uprawnienia do dochodzenia roszczeń związanych z naruszeniem prawa ochronnego na znak towarowy. Aktualnie co do zasady licencjodawca może występować z powództwem o naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy wyłącznie za zgodą uprawnionego. Inaczej jest sytuacja, w której uprawniony z prawa ochronnego na znak towarowy, pomimo wezwania, nie wystąpi w stosownym terminie z powództwem o naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy (art. 163 ust. 1¹ ustawy). Licencjodawca może także wstąpić do sprawy o naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy wszczętej przez uprawnionego z tego prawa, jeżeli chce uzyskać odszkodowanie za poniesioną szkodę (art. 163 ust. 1² ustawy). Ponadto, zgodnie z art. 163 ust. 5 ustawy Prawo własności przemysłowej, na wniosek uprawnionego licencja podlega wpisowi do rejestru znaków towarowych¹². Należy zwrócić uwagę na to, iż art. 163 ustawy został zmodyfikowany w ten sposób, że aktualnie odnosi się do licencji oraz licencjodawcy, nie różnicuje więc uprawnień w zależności od tego, czy licencjodawca

udzielił licencji wyłącznej, czy też niewyłącznej. Dotychczasowe odesłanie zawarte w art. 163 ustawy do odpowiedniego stosowania art. 76 ustawy do licencji do znaku towarowego powodowało, że tylko uprawniony z licencji wyłącznej wpisanej do rejestru mógł na równi z uprawnionym z prawa ochronnego dochodzić roszczeń z powodu naruszenia prawa ochronnego, chyba że umowa licencyjna stanowiła inaczej.

6. **Modyfikacje**, w tym rozszerzenie roszczeń uprawnionego z tytułu prawa ochronnego w związku z naruszeniem tego prawa. Zmiana art. 296 ustawy odnoszącego się do roszczeń uprawnionego z prawa ochronnego do znaku towarowego wprowadziła nowe roszczenia, a także rozszerzyła możliwość występowania z roszczeniami wobec pośredników usług, z których korzystają osoby naruszające prawa ochronne na znaki towarowe. Ostatecznie w ustawie przewidziano także roszczenie związane z reprodukcją znaku towarowego w słowniku, encyklopedii lub podobnym zbiorze informacji w formie drukowanej lub elektronicznej

stwarzającej wrażenie, że stanowi on nazwę rodzajową towaru. Nowy ust. 1³ art. 296 ustawy umożliwia uprawnionemu z prawa ochronnego na znak towarowy w takiej sytuacji wystosowanie żądania wobec wydawcy, aby reprodukcji znaku towarowego towarzyszyło wskazanie, że jest to zarejestrowany znak towarowy. Wydawca powinien sprostać temu żądaniu bezzwłocznie, a w przypadku zbiorów w formie drukowanej – najpóźniej w następnym wydaniu publikacji.

7. Zmiany dotyczące przepisów karnych w zakresie odpowiedzialności karnej określonej w art. 305 ustawy, a mianowicie przyjęcie, że odpowiedzialności odpowiada ten, kto oznacza towary podrobionym znakiem towarowym, w tym podrobionym znakiem towarowym Unii Europejskiej, zarejestrowanym znakiem towarowym lub znakiem towarowym Unii Europejskiej.

Pozostałe zmiany ustawy

Wskazane powyżej modyfikacje ustawy nie są jedynymi jakie obowiązują od 16 marca 2019 r. Ustawa Prawo własności przemysłowej zawiera obecnie również zmiany w zakresie przepisów odnoszących się do wspólnych znaków towarowych, sprzeciwu wobec zgłoszenia znaku towarowego, rozpatrywania zgłoszenia znaku towarowego, zgłoszeń dokonywanych przez agenta, możliwości przeniesienia prawa ochronnego w stosunku do niektórych towarów, dla których zostało udzielone, unieważnienia prawa ochronnego czy wygaśnięcia prawa ochronnego.

Projektowane zmiany, które nie zostały wprowadzone

Należy także dodać, że ostateczny projekt ustawy zmieniającej, a następnie ustawa nowelizująca z dnia 20 lutego 2019 r. nie przewidują modyfikacji art. 286¹ ustawy Prawo własności przemysłowej regulującego zasady związane z wnioskiem o zabezpieczenie dowodów lub roszczeń ani pierwotnie proponowanego dodania

art. 286². Trzeba wskazać, że 6 grudnia 2018 r. Trybunał Konstytucyjny w swoim wyroku orzekł, iż art. 286¹ ust. 1 pkt 3 ustawy Prawo własności przemysłowej jest niezgodny z art. 22 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹³. Przepis ten utracił moc z dniem 10 grudnia 2018 r.

Podsumowanie

Znowelizowane przepisy ustawy uwzględniają potrzebę harmonizacji przepisów krajowych w zakresie uzyskiwania i utrzymywania ochrony znaków towarowych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Pozwoliło to także na zapewnienie rozwiązań prawnych w polskiej ustawie niemal analogicznych do tych, które zostały przewidziane dla ochrony znaku towarowego Unii Europejskiej¹⁴. Nowe przepisy ustawy w większości zawierają korzystne rozwiązania dla uprawnionego z prawa ochronnego na znak towarowy. Dają też większe możliwości uzyskania ochrony dla nowych rodzajów znaków towarowych, z których mogą skorzystać zgłaszający inwestujący w kolejne typy oznaczeń do zastosowania w swojej działalności. Do tego wprowadzono nowe roszczenia cywilnoprawne związane z ochroną znaków towarowych. Najbliższa przyszłość pokaże, na ile zmodyfikowane przepisy ustawy Prawo własności przemysłowej sprostają potrzebom rynku i jakie problemy zaistnieją w przypadku ich stosowania w praktyce Urzędu Patentowego oraz sądów orzekających w sprawach znaków towarowych.

Marta Lampart

radca prawny, specjalizuje się w prawie własności intelektualnej, w tym prawie znaków towarowych, prawie dotyczącym przedsiębiorców, prowadzi kancelarię radcy prawnego w Krakowie

1 Tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 776 z późn. zm., dalej jako: ustawa Prawo własności przemysłowej lub ustawa.
2 Ustawa z dnia 20 lutego 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo własności przemysłowej, Dz.U. z 2019 r. poz. 501, dalej jako: ustawa zmieniająca lub ustawa nowelizująca.

3 Dz. Urz. UE L 336 z 23.12.2015, s. 1–26, dalej jako: dyrektywa nr 2015/2436.
4 Termin ten wynika z art. 54 ust. 1 dyrektywy nr 2015/2435. Na temat procesu legislacyjnego w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej odsyłam Eur-Lex, Bazy aktów prawnych Unii Europejskiej: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/NIM/?uri=CELEX%3A32015L2436>, [dostęp: 9.05.2019 r.]. Ponadto kolejne przepisy – ustawowe, wykonawcze i administracyjne – niezbędne do wykonania art. 45 dyrektywy państwa członkowskie Unii Europejskiej zobowiązane są do wprowadzenia do dnia 14 stycznia 2023 r. Ponadto z uwagi na zmiany wprowadzone w ustawie, należy spodziewać się w niedalekiej przyszłości modyfikacji również aktów wykonawczych do ustawy Prawo własności przemysłowej, w tym zwłaszcza w zakresie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych.
5 Biuletyn Euro Info nr 6 (183) 2018 i Biuletyn Euro Info nr 9 (186) 2018.
6 Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo własności przemysłowej, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12305951>, [dostęp: 9.05.2019 r.].
7 Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo własności przemysłowej, druk nr 3107 [<http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3107>] (dostęp: 9.05.2019 r.); przebieg prac przed skierowaniem ustawy do Sejmu: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12312450>, [dostęp: 9.05.2019 r.].
8 Informacja Urzędu Patentowego pt. „Nowe rodzaje znaków towarowych” dostępna jest na stronie internetowej: [https://www.uprp.pl/uprp/_gAllery/97/92/97928/11.03._2019Wytyczne_znaki_towarowe_niekonwencjonalne_bk\(3\).pdf](https://www.uprp.pl/uprp/_gAllery/97/92/97928/11.03._2019Wytyczne_znaki_towarowe_niekonwencjonalne_bk(3).pdf), [dostęp: 9.05.2019 r.]. Warto zapoznać się także z najnowszym dokumentem „Wspólny komunikat w sprawie sposobu przedstawienia nowych rodzajów znaków towarowych” określającym wspólne praktyki. Dokument ten dostępny jest na stronie internetowej Urzędu Patentowego: <https://uprp.pl/konwergencja-wspolne-praktyki/Lead14,828,13339,7,index,pl,txt/>, [dostęp: 9.05.2019 r.].
9 Informacja Urzędu Patentowego pt. „Nowe rodzaje znaków towarowych”, s. 3.
10 Obecnie opłata okresowa za przedłużenie prawa ochronnego na znak towarowy wynosi 400 zł za każdą klasę towarów lub usług (stan na dzień: 9.05.2019 r.). Jej wysokość została określona w załączniku nr 3 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 2001 r. w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz.U. z 2001 r. Nr 90, poz. 1000). W przypadku opłaty za każdą klasę towarową wniesioną w sześciomiesięcznym terminie po upływie poprzedniego okresu ochrony opłata ta wynosi 400 zł powiększona o opłatę dodatkową w wysokości 30% opłaty należnej (art. 224 ust. 4 ustawy).
11 Procedura ta dostępna jest na stronie internetowej: https://www.uprp.pl/uprp/_gAllery/97/96/97968/Nowa_procedura_przedluzenia_prawa_ochronnego_na_znak_towarowy.pdf, [dostęp: 9.05.2019 r.].
12 Szczegółowe zasady dotyczące m.in. warunków i trybu wpisów w rejestrach określa rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie rejestrów prowadzonych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 stycznia 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 115).
13 Zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 grudnia 2018 r. w sprawie o sygn. akt SK 19/16, Dz.U. z 2018 r. poz. 2302, <http://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/wyroki/art/10402-naruszenie-praw-wlasnosci-przemyslowej/>, [dostęp: 9.05.2019 r.]. Zob. też komunikat opublikowany po wydaniu wyroku: <http://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/komunikaty-prasowe/komunikaty-po/art/10403-naruszenie-praw-wlasnosci-przemyslowej/>, [dostęp: 9.05.2019 r.].
14 Zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1001 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie znaku towarowego Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE L 154 z 16.06.2017, s. 1–99, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1506417891296&uri=CELEX:32017R1001>, [dostęp: 9.05.2019 r.].

Ochrona programów komputerowych w prawie własności intelektualnej, część II

Prawo własności przemysłowej

Jarosław Jezierski

Jak wyjaśniono w pierwszej części tego artykułu, w europejskim porządku prawnym zdecydowano się na przyjęcie prawnautorskiego modelu ochrony programów komputerowych. Co do zasady reżim ten nie wyklucza jednak ochrony programów komputerowych na podstawie innych przepisów, w szczególności prawa własności przemysłowej, a ściślej – prawa patentowego. Nawet w dyrektywie 2009/24/WE¹, w art. 8, wskazano, że „przepisy niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla jakichkolwiek innych przepisów prawa, dotyczących na przykład praw patentowych, znaków towarowych, nieuczciwej konkurencji, tajemnicy handlowej, ochrony produktów półprzewodnikowych lub prawa zobowiązań”. Jednocześnie mając na względzie to, że system ochrony prawnautorskiej posiada pewne mankamenty, twórcy oprogramowania coraz częściej szukają możliwości uzyskania ochrony na gruncie prawa patentowego. Czy jest to w ogóle możliwe?

Patent, prawo własności przemysłowej, wynalazek

W celu uporządkowania i zrozumienia poszczególnych pojęć należy wyjaśnić, że **patentem** jest przyznane przez właściwy organ państwowy lub międzynarodowy prawo do wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób roboczy, przez określony czas, na terytorium określonego państwa lub państw.

Prawo patentowe jest jedną z dziedzin prawa własności przemysłowej.

Przy określeniu zakresu prawa własności przemysłowej można posłużyć się przepisami Konwencji paryskiej o prawie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r. Zgodnie z art. 1 ust. 2 Konwencji

„przedmiotem ochrony własności przemysłowej są patenty na wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, znaki usługowe, nazwa handlowa i oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji”.

Przepisy dotyczące patentu w polskim systemie prawnym zostały umiejscowione w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej².

Przedmiotem ochrony patentowej może być jedynie **wynalazek**. W polskim systemie prawnym nie ma jego definicji. Natomiast przepisy ustawy p.w.p. wskazują **wynalazki, na które są udzielane patenty**. Zgodnie z art. 24 p.w.p. „patenty są udzielane – bez względu na dziedzinę techniki – na wynalazki, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania”. Bardzo podobne unormowanie znajduje się zresztą w Konwencji o udzielaniu patentów europejskich³. Mianowicie, jak stanowi art. 52 (1) Konwencji, „patenty europejskie udzielane są na wszelkie wynalazki we wszystkich dziedzinach techniki pod

warunkiem, że są one nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania”.

Program komputerowy jako wynalazek

Z przepisu art. 24 p.w.p. można zatem wywieść cztery podstawowe przesłanki, które muszą zostać spełnione łącznie, aby dane rozwiązanie mogło zostać objęte ochroną patentową. Są to:

- 1) techniczny charakter,
- 2) nowość,
- 3) poziom wynalazczy,
- 4) przemysłowa stosowalność.

Jednocześnie zarówno polska ustawa p.w.p., jak i Konwencja o patencie europejskim zawierają przykładowe wyliczenie rozwiązań **niebędących wynalazkami patentowymi**. Zgodnie z art. 28 p.w.p. „za wynalazki, w rozumieniu art. 24, nie uważa się w szczególności:

- 1) odkryć, teorii naukowych i metod matematycznych;

- 2) wytworów o charakterze jedynie estetycznym;
- 3) planów, zasad i metod dotyczących działalności umysłowej lub gospodarczej oraz gier;
- 4) wytworów, których niemożliwość wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki;
- 4¹⁾ wytworów lub sposobów, których:
 - a) możliwość wykorzystania nie może zostać wykazana, lub
 - b) wykorzystanie nie przyniesie rezultatu spodziewanego przez zgłaszającego – w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki;
- 5) **programów do maszyn cyfrowych;**
- 6) przedstawienia informacji."

Z kolei jak stanowi art. 52 (2) i (3) Konwencji:

- (2) „Nie uważa się za wynalazki w rozumieniu ust. 1 w szczególności:
 - (a) odkryć, teorii naukowych i metod matematycznych;
 - (b) wytworów o charakterze estetycznym;
 - (c) schematów, zasad i metod przeprowadzania procesów myślowych,

rozgrywania gier lub prowadzenia działalności gospodarczej oraz **programów komputerowych;**

- (d) przedstawienia informacji.
- (3) Postanowienia ust. 2 wykluczają zdolność patentową przedmiotu lub działalności, o których w nim mowa, jedynie o tyle, o ile europejskie zgłoszenie patentowe lub patent europejski dotyczą takiego przedmiotu lub działalności jako takich."

Jak podnosi się w literaturze i orzecznictwie **cechą przedmiotów i działalności wymienionych w powyższych przepisach jest ich niotechniczny bądź abstrakcyjny charakter**, a ich wyliczenie jest oparte na założeniu, że nie mieszczą się one w żadnej z dziedzin techniki i nie wnoszą technicznego wkładu. Z perspektywy niniejszego artykułu najważniejsze są oczywiście wyłączenia dotyczące programów komputerowych. Odmienne nazewnictwo stosowane przez omawiane akty prawne („programy do maszyn cyfrowych” w ustawie p.w.p., „programy komputerowe” – w Konwencji) nie ma wpływu na zakres znaczeniowy obu pojęć.

Programy komputerowe a wynalazki realizowane za pomocą komputera

Na pierwszy rzut oka wydaje się, że cytowane powyżej przepisy całkowicie wyłączają możliwość ochrony patentowej programów komputerowych. Kwestia ta jest jednak nieco bardziej złożona.

Przed wszystkim trzeba wyróżnić dwa typy rozwiązań:

- 1) rozwiązania stanowiące program komputerowy jako taki,
- 2) rozwiązania (wynalazki) realizowane za pomocą komputera.

Wyłączenie możliwości ochrony patentowej dotyczy pierwszej ze wskazanych kategorii. W tej perspektywie istotne jest sformułowanie zawarte w ust. 3 art. 52 Konwencji o patencie europejskim, zgodnie z którym **wyłączenie ochrony patentowej dotyczy wskazanych w przepisie rozwiązań jako takich**. Wskazane zastrzeżenie dotyczy również ochrony patentowej

na gruncie polskich przepisów, mimo że w ustawie p.w.p. brak jest takiego wyraźnego sformułowania. Generalnie nie ma natomiast przeszkód do objęcia ochroną patentową drugiej ze wskazanych wyżej kategorii – tj. wynalazków realizowanych za pomocą komputera. Chodzi tu o wynalazki wspomagane przez program komputerowy, gdzie jest on jedynie jednym z elementów technicznego wynalazku. W takim wypadku wynalazkiem może być zaprogramowane urządzenie albo realizowany przez nie techniczny proces. Popularnym przykładem obrazującym przedmiotowe zagadnienie jest oprogramowanie wspomagające określony nowatorski system hamulcowy. Nie można uzyskać patentu na program komputerowy, który steruje takim systemem, natomiast nie jest wykluczone objęcie ochroną patentową określonego sposobu hamowania, którego częścią jest sterujący program komputerowy.

Praktyka UPRP oraz EUP

Oczywiście kluczową kwestią w perspektywie omawianego problemu jest praktyczne zakwalifikowanie konkretnych rozwiązań do jednej z dwóch kategorii – tj. niepatentowalnych programów komputerowych jako takich oraz patentowalnych wynalazków wspieranych przez oprogramowanie. Jak pokazuje praktyka UPRP⁴ oraz EUP⁵ dużo bardziej liberalne podejście w tym temacie ma urząd europejski. UPRP konsekwentnie odmawia przyznawania ochrony samodzielnym programom komputerowym, ale i do wynalazków realizowanych za pomocą komputera podchodzi z dużym dystansem. Jako ilustracja stosunku UPRP do tematu patentowania wynalazków związanych z oprogramowaniem może posłużyć prezentacja zamieszczona na stronie internetowej UPRP⁶, przygotowana przez UPRP przy okazji konferencji pt. „Programy komputerowe a prawo patentowe i autorskie”. Tytuł prezentacji to „Praktyka Urzędu Patentowego RP dla oceny zgłoszeń patentowych co do obecności wynalazku”. Znajdziemy tam stwierdzenia jasno określające stosunek UPRP do kwestii ochrony patentowej programów komputerowych. W przedmiotowych materiałach możemy choćby przeczytać, że „wynalazek realizowany

przy pomocy komputera” jest „nazwą maskującą rzeczywistość”. Z kolei w odniesieniu do „Software patents (patentów na oprogramowanie)” pojawia się stwierdzenie o „omijaniu konwencyjnego zapisu zakazującego patentowanie programów komputerowych”, wraz z dalszą adnotacją: „Są szkodliwe, nie powinny być udzielane. Co robimy by to osiągnąć”.

Potwierdzenie sceptycyzmu UPRP wobec kwestii patentowania rozwiązań dotyczących oprogramowania znajdziemy przy okazji analizy orzeczeń sądów administracyjnych, rozpatrujących skargi od decyzji UPRP. **Sądy, w swoich wyrokach, wielokrotnie zarzucały polskiemu urzędowi brak pogłębionej analizy zagadnienia oraz ignorowanie dorobku Izby Odwoławczej EUP.** Na szczególne uwzględnienie zasługuje wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 kwietnia 2014 r., II GSK 78/13, w którym Sąd m.in. stwierdził, iż: „(...) Urząd Patentowy RP wydając decyzję miał obowiązek wszechstronnej analizy obowiązujących źródeł prawa, przy uwzględnieniu okoliczności braku normatywnego zróżnicowania przepisów określających przesłanki zdolności patentowej w ustawie o wynalazczości w odniesieniu do przepisów zarówno prawa własności przemysłowej, jak i Porozumienia TRIPS oraz Konwencji o udzielaniu patentów europejskich. Ma to istotne znaczenie, gdyż normatywna tożsamość cech konstytutywnych wynalazku, jako rozwiązania o charakterze technicznym we wskazanych wyżej przepisach, nakłada na organ stosujący prawo obowiązek ich interpretowania w sposób jednolity, celem uniknięcia rozbieżności w stosowaniu prawa w identycznym bądź bardzo podobnym stanie faktycznym”. Ponadto „Naczelnny Sąd Administracyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę uważa, że zasadny jest podnoszony w literaturze przedmiotu postulat jednolitej interpretacji przepisów dotyczących przesłanek zdolności patentowej w prawie polskim oraz na gruncie Konwencji monachijskiej o udzielaniu patentów europejskich, uwzględniając przy tym praktykę orzecniczą Europejskiego Urzędu Patentowego”.

Analizując z kolei praktykę EUP, można zauważyć postępującą w czasie liberalizację poglądów urzędu w omawianym

aspekcie. Dotyczy ona przede wszystkim oceny, czy przedmiot zgłoszenia jest wynalazkiem w rozumieniu art. 52 (1) Konwencji o patencie europejskim, tzn. czy ma charakter techniczny. Początkowo linia orzecnicza, którą zainicjowała decyzja Izby Odwoławczej EUP z dnia 15 lipca 1986 r. w sprawie *Vicom*⁷, skupiała się na analizie, czy dany wynalazek, którego częścią jest program komputerowy, wnosi „wkład techniczny” do aktualnego stanu wiedzy. Wkrótce nastąpił jednak zwrot w innym kierunku interpretacyjnym. Przełomowe decyzje w tym aspekcie zostały wydane w latach 1998⁸ i 1999⁹. W obu sprawach zgłaszającym był **IBM**, przy czym sprawy te są określane jako **Computer program product I and II**. Przypomniano w nich zasadniczą dla komentowanego problemu zasadę, że wyłączone spod ochrony patentowej są – zgodnie z Konwencją o patencie europejskim – „programy komputerowe jako takie”, czyli rozwiązania o charakterze abstrakcyjnym, nieposiadające charakteru technicznego. Co do zasady przyjęto natomiast **doopuszczalność opatentowania programów komputerowych powodujących tzw. dalszy skutek techniczny (further technical effect)**, tj. skutek wykraczający poza zwykłe zjawiska fizyczne (elektryczne) towarzyszące wykonywaniu programu.

W pierwszej z wymienionych decyzji stwierdzono, że do uniknięcia wyłączenia przewidzianego w art. 52 (2) Konwencji o patencie europejskim wystarczy, że program podczas wykonywania w komputerze powoduje skutek techniczny wykraczający poza normalne interakcje fizyczne zachodzące pomiędzy programem i komputerem.

Decyzje EUP w kolejnych latach tylko pogłębiały ów liberalny nurt orzecznicy. Warto w tym miejscu wspomnieć o:

- decyzji z dnia 8 września 2000 r. w sprawie **Controlling pension benefits system/PBS PARTNERSHIP** (T 931/95) oraz
- decyzji z dnia 23 lutego 2006 r. w sprawie **Clipboard formats I/MICROSOFT** (T 424/03).

W pierwszej z ww. decyzji Izba Odwoławcza EUP wskazała m.in., iż system komputerowy odpowiednio zaprogramowany w celu użycia go na konkretnym polu, w tym na polu biznesu

lub ekonomii, ma charakter konkretnego urządzenia w znaczeniu fizycznego obiektu stworzonego przez człowieka w celu użytkowym, a co za tym idzie jest wynalazkiem w rozumieniu art. 52(1) Konwencji o patencie europejskim.

W drugiej z wymienionych decyzji również pojawiło się kilka interesujących spostrzeżeń dotyczących zdolności patentowej programów komputerowych. Po pierwsze, EUP wskazała na możliwość objęcia ochroną patentową metody wykorzystującej środka techniczne (w tym przypadku system komputerowy), nawet jeśli metoda dotycząca operacji na komputerze może być wykonywana jedynie za pomocą programu komputerowego. Wynalazkiem w takim wypadku jest metoda, a nie program komputerowy jako taki. Ponadto EUP uznał również – w odniesieniu do nośnika komputerowego zawierającego program komputerowy do wykonania zastrzeganej metody – że program komputerowy zapisany na nośniku nie jest programem komputerowym jako takim, przez co również nadaje charakter techniczny zastrzeganemu przedmiotowi.

Ochrona patentowa programów komputerowych – podsumowanie

Mimo że literalne brzmienie ustawy p.w.p. i Konwencji o patencie euro-

pejskim zdaje się wyłączać możliwość udzielenia ochrony patentowej programom komputerowym, praktyka EUP pokazuje, że taka możliwość jednak istnieje w odniesieniu do pewnej grupy rozwiązań. Ochrona nie może zostać przyznana jedynie „programom komputerowym jako takim”, co wynika wprost z Konwencji o patencie europejskim. Kluczową kwestią jest zatem rozstrzygnięcie, kiedy mamy do czynienia z czymś więcej niż jedynie „program komputerowy jako taki”. Przypomnijmy, że odmowa ochrony patentowej programów komputerowych jest uzasadniana abstrakcyjnym, nietechnicznym charakterem oprogramowania. Stąd jest uzasadnionym twierdzenie, że oprogramowanie będzie mogło zostać objęte ochroną wtedy, gdy będzie posiadało techniczny charakter. Z kolei w świetle przytoczonego wyżej orzecznictwa EUP, **o technicznym charakterze oprogramowania możemy mówić np. wtedy, kiedy dany program powoduje tzw. „dalszy skutek techniczny” lub oprogramowanie jest związane z określonym urządzeniem, co nadaje programowi komputerowemu materialny, nie-abstrakcyjny charakter.**

Mając na względzie, że prawnoautorski model ochrony programów komputerowych, będący dla tej kategorii wytworów modelem podstawowym, posiada pewne uciążliwe niedoskonałości – m.in. pozostawienie poza ochroną takich aspektów jak idee, zasady,

Twórcy oprogramowania coraz częściej szukają możliwości uzyskania ochrony na gruncie prawa patentowego.

funkcjonalności – twórcy oprogramowania będą zapewne coraz częściej próbować uzyskać ochronę swoich dzieł na gruncie prawa patentowego. W najbliższych latach okaże się, jak rozwinię się podejście urzędów patentowych do takiego rozwiązania, tzn. czy orzecznictwo będzie ewoluować w kierunku rozszerzenia zakresu patentowalnych rozwiązań dotyczących programów komputerowych, czy wręcz odwrotnie. W szczególności interesujące będzie stanowisko polskiego Urzędu Patentowego, który dotychczas podchodził do przedmiotowej kwestii nader sceptycznie, nieco ignorując nawet praktykę stosowania Konwencji o patencie europejskim przez EUP.

Jarosław Jezierski

adwokat, specjalizuje się w prawie własności intelektualnej oraz prawie ochrony danych osobowych, współautor bloga www.sjezierski.pl o IT w kontekście technicznym i prawnym

- 1 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Wersja skodyfikowana), Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 111, s. 16.
- 2 T.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 776 z późn. zm. (dalej jako: ustawa p.w.p. lub p.w.p.).
- 3 Konwencja o udzielaniu patentów europejskich (Konwencja o patencie europejskim) sporządzona w Monachium dnia 5 października 1973 r., zmieniona aktem zmieniającym artykuł 63 Konwencji z dnia 17 grudnia 1991 r. oraz decyzjami Rady Administracyjnej Europejskiej Organizacji Patentowej z dnia 21 grudnia 1978 r., 13 grudnia 1994 r., 20 października 1995 r., 5 grudnia 1996 r. oraz 10 grudnia 1998 r. wraz z Protokołami stanowiącymi jej integralną część (Dz.U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737 z późn. zm.).
- 4 Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej.
- 5 Europejski Urząd Patentowy.
- 6 <https://www.uprp.pl/uprp/Lead01,58,1179,7,index.pl,text/,dostep:10.04.2019.r>.
- 7 Decyzja z dnia 15 lipca 1986 r., T 208/84 – *Vicom/Computer-related Invention*.
- 8 Decyzja z dnia 1 lipca 1998 r., T 1173/97 – *Asynchronous resynchronization of a commit procedure*.
- 9 Decyzja z dnia 4 lutego 1999 r., T 935/97 – *Method and system in a data processing system windowing environment for displaying previously obscured information*.

Nowelizacja przepisów sektorowych pod RODO

Co się zmieniło i w jakim zakresie?

Gabriel Gatner

4 maja 2019 r. zaczął obowiązywać obszerny pakiet zmian w polskich przepisach sektorowych, w związku z dostosowaniem do wymagań unijnego rozporządzenia dotyczącego ochrony danych osobowych (RODO). Nowelizacja uchwalona przez polski parlament 21 lutego 2019 r. zmieniła aż 162 aktów prawnych. Nowe przepisy, w zakresie ochrony danych osobowych, w znacznej mierze stanowią odwołanie do przepisów RODO. W wielu znowelizowanych ustawach polski prawodawca musiał w ogóle wprowadzić rozdziały dotyczące ochrony danych osobowych. W niektórych przypadkach ustawa wdraża naprawdę znaczące zmiany wpływające na prawa i obowiązki podmiotów, do których jest kierowana. Jakich ustaw zmiany dotknęły w największym stopniu? Jakie obowiązki wynikają z wprowadzonych zmian oraz z jakiego rodzaju konsekwencjami należy się liczyć w przypadku ich naruszenia?

Z większością ze znowelizowanych ustaw nie mamy do czynienia na co dzień. Chodzi na przykład o prawo o adwokaturze, które również zostało znowelizowane, a dotyczy tylko wąsko określonej grupy przedsiębiorców. Część ze znowelizowanych przepisów oraz obowiązków z nich wynikających jest skierowanych wprost do organów administracji publicznej. W tym przypadku chodzi o posiadanie odpowiednich upoważnień do przetwarzania danych osobowych przez pracowników obsługujących urzędzenia monitorujące (art. 42 ust. 14 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi).

Jednocześnie wśród znowelizowanych aktów prawnych są też i takie, z którymi mamy styczność praktycznie każdego dnia. W końcu większość z nas jest pracownikiem lub pracowników zatrudnia, prawie każdy robił chociaż raz zakupy w sieci. W związku z powyższym w niniejszym artykule piszemy o najważniejszych obowiązkach prawnych

wynikających z nowych przepisów, które mają dla każdego z nas szczególne znaczenie, a także o odpowiedzialności za ich nieprzestrzeganie.

Zgoda na przetwarzanie danych osobowych

Zgoda na przetwarzanie danych osobowych to jedna z podstaw prawnych legalnego przetwarzania danych osobowych (art. 6 ust. 1 lit. a RODO). Są także inne podstawy – np. przetwarzanie danych jest niezbędne w celu realizacji umowy – jednakże odebranie przez administratora oświadczenia o wyrażeniu zgody stanowi najbardziej wyraźną podstawę.

Gdzie najczęściej spotykamy prośbę o wyrażenie zgody na przetwarzanie naszych danych osobowych? Przede wszystkim przeglądając Internet. Najczęstszym przypadkiem, w którym wyrażamy zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych, jest z pewnością checkbox na stronie internetowej, w którym decydujemy komu i na jakich warunkach udzielamy zgody na dysponowanie naszymi danymi osobowymi. Z kolei administratorzy naszych danych są jednocześnie usługodawcami usług świadczonych drogą elektroniczną, np. wysyłka newslettera. Dlaczego o tym warto pamiętać? Ponieważ znowelizowane przepisy dotknęły ustawę, która reguluje warunki zawierania umów o świadczenie usługi elektronicznych, tj. ustawę z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. z 2019 r. poz. 123).

Co się zmieniło?

W pierwszej kolejności zmieniony art. 4 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną odsyła bezpośrednio do aktów

prawnych związanych z ochroną danych osobowych, a więc RODO oraz ustawy o ochronie danych osobowych. W związku z powyższym konsekwencje związane z naruszeniem zasad poprawności odebrania zgody na przetwarzanie danych osobowych, będą również wynikały z ww. przepisów.

Po drugie – profilowanie. W art. 18 ust. 4 powyższa ustawa została rozbudowana o możliwość przetwarzania tzw. innych danych osobowych – *Usługodawca może przetwarzać, za zgodą usługobiorcy i dla celów reklamy, badania rynku oraz zachowań i preferencji usługobiorców z przeznaczeniem wyników tych badań na potrzeby polepszenia jakości usług świadczonych przez usługodawcę, inne dane dotyczące usługobiorcy, które nie są niezbędne do świadczenia usługi drogą elektroniczną. Tym samym teraz już wiemy, że akceptując pojawiającą się informację o wykorzystywaniu plików cookies na określonej stronie internetowej, wyrażamy zgodę na przetwarzanie swoich „innych danych osobowych”. Fakt, iż po zakupie ekspresu do kawy, w następnej zakładce naszej przeglądarki są nam oferowane filtry do kawy, jest efektem akceptacji ciasteczek.*

Obowiązek informacyjny przedsiębiorcy względem konsumenta

Zapewne wielu z nas cały czas pamięta mnóstwo wiadomości, jakie otrzymywaliśmy po wejściu w życie RODO, na temat przetwarzania danych osobowych na różnych serwisach internetowych. Wszystko wynikało z obowiązku informacyjnego o przetwarzaniu danych osobowych. Obecnie jednak, w przeciwieństwie do roku ubiegłego, pojawiła się podstawa prawna, z której w jasny sposób wynika, jak należy powyższy obowiązek spełnić, z uwagi na fakt

Zgoda na przetwarzanie danych osobowych to jedna z podstaw prawnych legalnego przetwarzania danych osobowych.

nowelizacji ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. z 2019 r. poz. 134). Zmiany wprowadzone w ustawie dotyczą dodania art. 4a, który określa zasady realizacji obowiązku informacyjnego na temat przetwarzania danych osobowych konsumentów przez przedsiębiorców. Zgodnie z art. 4a *Administrator będący przedsiębiorcą, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 646, 1479, 1629, 1633 i 2212), wykonuje obowiązki, o których mowa w art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, s. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”, w zakresie umów, o których mowa w rozdziałach 2 i 3, przez wywieszenie w widocznym miejscu w lokalu przedsiębiorstwa lub udostępnienie na swojej stronie internetowej stosownych informacji. 2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli osoba, której dane dotyczą, nie ma możliwości zapoznania się z informacjami, o których mowa w art. 13 rozporządzenia 2016/679. 3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do administratora danych, który: 1) przetwarza dane, o których mowa w art. 9 ust. 1 rozporządzenia 2016/679, lub 2) udostępnia dane, o których mowa w art. 9 ust. 1 rozporządzenia 2016/679, innym administratorom, z wyjątkiem przypadku gdy: a) osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na udostępnienie swoich danych albo b) udostępnienie danych jest niezbędne do wypełnienia obowiązku ciążącego na administratorze.*

W celu spełnienia tego obowiązku należy w pierwszej kolejności odróżnić przedsiębiorców świadczących usługi stacjonarnie (np. banki, przychodnie czy sklepy w centrach handlowych) od przedsiębiorców świadczących usługi

wirtualnie (np. sklepy czy serwisy internetowe). W przypadku pierwszej grupy konieczne będzie wywieszenie w widocznym miejscu w lokalu przedsiębiorstwa informacji na temat przetwarzania danych osobowych. Na marginesie należy również dodać, iż jeżeli przedsiębiorca stosuje monitoring, to informacja o jego stosowaniu również musi się znaleźć w widocznym dla konsumenta miejscu. Natomiast w przypadku e-przedsiębiorców, konieczne będzie udostępnienie na swojej stronie internetowej stosownych informacji za pośrednictwem regulaminu lub polityki prywatności. Co musi wynikać z powyższych dokumentów? Przede wszystkim dane administratora, w tym w szczególności dane rejestrowe oraz dane kontaktowe, jak również podstawa prawna przetwarzania danych osobowych konsumenta oraz cel przetwarzania danych osobowych. Ponadto niezbędnym elementem informacji jest wskazanie czasu w jakim dane będą archiwizowane przez administratora. Konieczne jest także podanie uprawnień przysługujących konsumentowi, którego dane są przetwarzane, w tym wskazanie uprawnienia do złożenia skargi do organu nadzorczego, tj. Urzędu Ochrony Danych Osobowych (UODO).

Ochrona danych osobowych kandydatów do pracy

To właśnie zmiany kodeksu pracy były lub w dalszym ciągu są najszerszej komentowaną zmianą wynikającą z wprowadzonej nowelizacji. Zmiany wprowadzone w ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm.) – dotyczą przede wszystkim zasad przetwarzania danych osobowych kandydatów do pracy i pracowników już zatrudnionych, prowadzeniu w zakładzie pracy monitoringu wizyjnego, a także przetwarzaniu danych wrażliwych pracownika, tutaj w szczególności dotyczy to danych biometrycznych. Jednak po kolei. Zgodnie ze zmienionym art. 22¹ k.p. pracodawca może oczekiwać od kandydata podania mu danych, które możemy podzielić na dane:

- 1) identyfikacyjne (imię i nazwisko, imiona rodziców, data urodzenia),
- 2) kontaktowe (adres zamieszkania, numer telefonu, adres mailowy) oraz

- 3) o wykształceniu, umiejętnościach, doświadczeniu zawodowym (ukończonych szkołach oraz studiach, przebytych szkolenia i kursach, poprzednich pracodawcach, zajmowanych stanowiskach oraz obowiązkach zawodowych).

Oczywiście pracodawca będzie mógł przetwarzać inne dane osoby ubiegającej się o pracę lub pracownika, jednak w tym celu będzie konieczna zgoda tej osoby. Co ciekawe, nie dotyczy to jednak informacji o karalności, których pracodawca, pomimo zgody pracownika, nie może przetwarzać – oczywiście od tej zasady również są wyjątki i są uzależnione od konkretnego miejsca pracy. Wynika to wprost z art. 22¹a k.p.

§ 1. Zgoda osoby ubiegającej się o zatrudnienie lub pracownika może stanowić podstawę przetwarzania przez pracodawcę innych danych osobowych niż wymienione w art. 221 § 1 i 3, z wyjątkiem danych osobowych, o których mowa w art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, s. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”.

§ 2. Brak zgody, o której mowa w § 1, lub jej wycofanie, nie może być podstawą niekorzystnego traktowania osoby ubiegającej się o zatrudnienie lub pracownika, a także nie może powodować wobec nich jakichkolwiek negatywnych konsekwencji, zwłaszcza nie może stanowić przyczyny uzasadniającej odmowę zatrudnienia, wypowiedzenie umowy o pracę lub jej rozwiązanie bez wypowiedzenia przez pracodawcę.

§ 3. Przetwarzanie, o którym mowa w § 1, dotyczy danych osobowych udostępnianych przez osobę ubiegającą się o zatrudnienie lub pracownika na wniosek pracodawcy lub danych osobowych przekazanych pracodawcy z inicjatywy osoby ubiegającej się o zatrudnienie lub pracownika.

W tym miejscu warto jeszcze zwrócić uwagę na § 3 ostatniego artykułu. Z doświadczenia wiem, że CV czy list

motywacyjny zawierają stosowną klauzulę (formułkę) o zgodzie na przetwarzanie danych osobowych kandydata. Jednak z uwagi na wymieniony przepis, należy uznać, iż jest ona całkowicie zbędna, ponieważ samo wysłanie CV do pracodawcy należy uznać za zgodę na przetwarzanie danych osobowych. Wynika to z faktu, iż inicjatywa (aktywność) podjęta przez kandydata, polegająca na wysłaniu wiadomości, stanowi dorozumianą zgodę na przetwarzanie jego danych osobowych.

Ważnym elementem uregulowanym w nowelizacji jest również prawo do przetwarzania danych biometrycznych pracownika, np. odcisku palca lub skanu twarzy, przez pracodawcę. Zgodnie z art. 22¹b § 2 k.p. *Przetwarzanie danych biometrycznych pracownika jest dopuszczalne także wtedy, gdy podanie takich danych jest niezbędne ze względu na kontrolę dostępu do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie może narazić pracodawcę na szkodę, lub dostępu do pomieszczeń wymagających szczególnej ochrony. Należy jednak podkreślić, iż dane te mogą być przetwarzane wyłącznie przez osoby posiadające pisemne upoważnienie do przetwarzania takich danych (art. 22¹ § 3 k.p.).*

Kolejnym wątkiem doprecyzowanym przez ustawodawcę jest kwestia monitoringu wizyjnego pracowników uregulowanego w art. 22² k.p. poprzez wprowadzenie § 11. Stanowi on, iż *Monitoring nie obejmuje pomieszczeń udostępnianych zakładowej organizacji związkowej. § 2. Monitoring nie obejmuje pomieszczeń sanitarnych, szatni, stołówek oraz palarni, chyba że stosowanie monitoringu w tych pomieszczeniach jest niezbędne do realizacji celu określonego w § 1 i nie naruszy to godności oraz innych dóbr osobistych pracownika, w szczególności poprzez zastosowanie technik uniemożliwiających rozpoznanie przebywających w tych pomieszczeniach osób. Monitoring pomieszczeń sanitarnych wymaga uzyskania uprzedniej zgody zakładowej organizacji związkowej, a jeżeli u pracodawcy nie działa zakładowa organizacja związkowa – uprzedniej zgody przedstawicieli pracowników wybranych w trybie przyjętym u danego pracodawcy. (...) § 10. Przepis § 9 nie narusza przepisów art. 12 i art. 13 rozporządzenia 2016/679. Wyłączenia, których brakowało w chwili wejścia w życie ustawy*

o ochronie danych osobowych z dnia 24 maja 2018 r., stanowią ważne zabezpieczenie pracowniczych praw, a także poszanowanie ludzkiej godności.

Obowiązek wprowadzenia organizacyjnych i technicznych środków ochrony danych osobowych

Choć ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2018 r. poz. 1954, 2245 i 2354) może się wydawać czymś obcym, wpływa ona na nasze codzienne funkcjonowanie. Korzystanie z sieci Internet czy telefonu powoduje, iż stajemy się abonentami, których dane osobowe są przetwarzane przez dostawców tych usług. W związku z tym spoczywają na nich obowiązki ochrony naszych danych osobowych. Zgodnie z RODO, każdy przedsiębiorca ma obowiązki chronić powierzone mu dane osobowe, a środki użyte do ich ochrony mają być adekwatne do ryzyka ich utraty. Jednakże w przypadku abonentów, wprowadzone przez nowelizację przepisy, wprowadzają pewnego rodzaju minimum, które dostawca usług telekomunikacyjnych po prostu musi spełnić. Zgodnie ze zmienionym art. 174¹ ustawy *Dostawca publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych obowiązany jest wdrożyć odpowiednie techniczne i organizacyjne środki ochrony zapewniające bezpieczeństwo przetwarzania danych osobowych. Niezależnie od wymogów wskazanych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, s. 1, z późn. zm.), zwanym dalej „rozporządzeniem 2016/679”, środki ochrony co najmniej:*

- 1) *zapewniają, aby dostęp do danych osobowych miała osoba posiadająca pisemne upoważnienie wydane przez administratora danych, oraz*
- 2) *chronią przechowywane lub przekazywane dane osobowe przed przypadkowym lub bezprawnym zniszczeniem, przypadkową utratą lub zmianą oraz nieuprawnionym lub bezprawnym*

- przechowywaniem, przetwarzaniem, dostępem lub ujawnieniem, oraz*
- 3) *zapewniają wdrożenie polityki bezpieczeństwa w odniesieniu do przetwarzania danych osobowych.*

Tym samym, pomimo możliwości przeprowadzania analizy ryzyka i ustalenia braku konieczności wprowadzenia szczególnych środków ochrony danych osobowych, dostawca usług telekomunikacyjnych jest zobowiązany do wprowadzenia zarówno organizacyjnych, jak i technicznych środków ochrony naszych danych osobowych.

Konsekwencje naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych

W przypadku naruszenia przepisów dotyczących ochrony danych osobowych, przez które należy rozumieć zarówno przypadkowe, jak i bezprawne zniszczenie, utratę, zmianę, nieuprawnione ujawnienie lub dostęp do danych osobowych przetwarzanych przez przedsiębiorcę, w każdej ze zmienionych ustaw, należy się liczyć z odwołaniem do przepisów RODO. Pomijając fakt, iż przedsiębiorca, który faktycznie naruszył przepisy dotyczące ochrony danych osobowych, ma obowiązek o tym poinformować właściwy organ nadzoru, tj. UODO w ciągu 72 godz., przedsiębiorca, który dopuścił się naruszenia przepisów RODO, musi się także liczyć z decyzją UODO zawierającą karę pieniężną. Stosownie do art. 83 ust. 5 RODO, naruszenia przepisów dotyczących ochrony danych osobowych podlegają, zgodnie z ust. 2, administracyjnej karze pieniężnej w wysokości do 20 000 000 EUR, a w przypadku przedsiębiorstwa – w wysokości do 4 % jego całkowitego rocznego światowego obrotu z poprzedniego roku obrotowego, przy czym zastosowanie ma kwota wyższa.

Gabriel Gatner

prawnik specjalizujący się w prawie nowych technologii; współnik kancelarii adwokackiej Gatner&Gatner z Katowic, założyciel serwisu internetowego legalniewsieci.pl

Aktualności

Giełda kooperacyjna na targach Gamescom 20–22 sierpnia 2019 r., Kolonia (Niemcy)

Ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości zaprasza przedstawicieli firm i innych podmiotów, działających w szeroko pojętej branży gier komputerowych i mobilnych, do wzięcia udziału w kolejnej edycji giełdy kooperacyjnej Gamesmatch, która odbędzie się podczas targów Gamescom w Kolonii.

Jak to działa?

- Uczestnicy w formularzu rejestracyjnym dostępnym na stronie giełdy określają profil swojej działalności oraz rodzaj współpracy, którą chcieliby nawiązać.
- Dane zarejestrowanych firm są umieszczane w katalogu online.
- Z katalogu online zarejestrowani uczestnicy dokonują wyboru firm, z którymi chcieliby spotkać się podczas giełdy.

UWAGA! Firmy oferujące usługi dla biznesu (np. consulting) nie mogą samodzielnie dokonywać wyboru partnerów spotkań, mogą natomiast zostać zaproszone do udziału w spotkaniach przez innych uczestników.

Językiem spotkań będzie język angielski.

Koszty

Udział w giełdzie kooperacyjnej jest bezpłatny, ale konieczne jest posiadanie biletu wstępu na targi Gamescom w strefie „Business Area”. Uczestnicy pokrywają koszty transportu, zakwaterowania i biletów wejściowych na targi we własnym zakresie.

Ważne terminy

- Rejestracja uczestników trwa do 14 sierpnia 2019 r.
- Wybór partnerów do spotkań trwa do 16 sierpnia 2019 r.
- Kilka dni przed giełdą każdy uczestnik otrzyma szczegółową agendę spotkań.

- W dniach 20–22 sierpnia 2019 r., przy ponumerowanych stolikach, odbędą się serie uprzednio zaaranżowanych 20-minutowych, indywidualnych spotkań.

Kontakt

Sławomir Biedermann

e-mail: slawomir_biedermann@parp.gov.pl

Polskie stoisko na DLD Tel Aviv Innovation Festival 2019 18–19 września 2019 r., Tel Awiw (Izrael)

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, w ramach realizacji Branżowego Programu Promocji sektora IT, zaprasza polskie firmy, w szczególności startupy, z branży zaawansowanych technologii do skorzystania z możliwości promocji na polskim stoisku podczas najbliższej edycji DLD Tel Aviv Innovation Festival.

Cel wydarzenia

Celem organizacji stoiska jest promocja polskich startupów z szeroko pojętej branży IT wśród zagranicznych odbiorców, w tym potencjalnych inwestorów i klientów. Niezależnie od tego, czy firma jest wystawcą na tym wydarzeniu, czy zwiedzającym, może skorzystać z różnych form promocji na polskim stoisku. Swoje materiały mogą przekazać również firmy, których przedstawiciele nie biorą osobistego udziału w imprezie.

Oferta PARP

Firmom zainteresowanym promocją swojej oferty na polskim stoisku umożliwiamy:

- skorzystanie ze stoiska w celu organizacji spotkań i prezentacji dla potencjalnych partnerów biznesowych,
- prezentację materiałów informacyjno-promocyjnych (ulotki, gadżety itp.),
- wyświetlanie filmów promocyjnych.

Kontakt

Magdalena Zwolińska

e-mail: magdalena_zwolinska@parp.gov.pl

Misja gospodarcza do Hiszpanii dla importerów i dystrybutorów win 2–3 września 2019 r., region Nawarry (Hiszpania)

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości zaprasza polskich importerów i dystrybutorów win do wzięcia udziału w misji gospodarczej organizowanej w ramach International Organic Wine Fair FIVE bio Tour.

To wydarzenie jest organizowane od 2009 r. m.in. przez Instytut Technologii Żywności i Infrastruktury Nawarry (INTIA), Stowarzyszenie Producentów Rolnictwa Ekologicznego Nawarry (AEN) i Hiszpański Instytut Handlu Zagranicznego (ICEX).

FIVE bio Tour odbędzie się tuż przed rozpoczęciem tegorocznego winobrania. Wezmą w nim udział producenci, eksporterzy, dystrybutorzy win, a także enolodzy i przedstawiciele restauratorów z całej Hiszpanii specjalizujący się w uprawie, produkcji i handlu winami pochodzącymi z ekologicznej hodowli.

W programie misji są przewidziane spotkania b2b z hiszpańskimi producentami wina, wizyty w wybranych winiarniach oraz degustacje produktów. Lista firm hiszpańskich, z którymi będzie można odbyć spotkania zostanie udostępniona w czerwcu na stronie www.een.org.pl.

Wyselekcjonowanym uczestnikom misji organizatorzy pokryją koszty przelotu i zakwaterowania. Zgłoszony przez firmę przedstawiciel powinien mieć umocowanie do podejmowania decyzji zakupowych w firmie.

Organizator misji zastrzega sobie prawo do wyboru uczestników. Liczba miejsc ograniczona.

Kontakt

Agnieszka Promianowska

e-mail: agnieszka_promianowska@parp.gov.pl

Oferty współpracy

Belgia

Bułgarska firma poszukuje dostawców inteligentnych urządzeń domowych (wagi, lustra, instrumenty zabezpieczające itd.) działających w technologii Z-Wave. Przedsiębiorstwo jest zainteresowane zawarciem umowy dystrybucyjnej. Numer referencyjny BRBG20190503001

Francja

Francuski hurtownik obuwia poszukuje producentów kapci damskich, męskich i dziecięcych w różnych rozmiarach. Firma oferuje umowę produkcyjną bezpośredniemu dostawcy wyrobów wykonanych z materiałów tekstylnych, gumy, octanu etylenowo-winylowego (EVA) lub polichlorku winylu (PCW), które spełniają europejskie normy bezpieczeństwa. Numer referencyjny BRFR20180516001

Hiszpania

Hiszpańskie przedsiębiorstwo poszukuje dostawcy silnika prądu stałego do robota służącego do czyszczenia kałuż statków. Silnik powinien działać przez kilka dni pod wodą w słonej wodzie, dlatego musi być zbudowany z materiałów odpornych na korozję, takich jak wysokiej jakości stal nierdzewna i aluminium. Łożyska powinny być wykonane z tworzywa sztucznego lub ceramiki. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRES20190517001

Holandia

Holenderski dystrybutor wysokiej jakości innowacyjnych produktów z obszaru sportów outdoorowych poszukuje nowych wyrobów mających zastosowanie podczas jazdy na nartach oraz

snowboardzie, uprawiania turystyki pieszej, kolarstwa górskiego lub w trakcie wyścigów rowerowych. Firma oferuje wprowadzenie markowych produktów na rynkach holenderskim i belgijskim poprzez swoją sieć sklepów detalicznych i e-commerce. Przedsiębiorstwo jest zainteresowane zawarciem umowy o świadczenie usług dystrybucyjnych. Numer referencyjny BRNL20180410001

Katar

Katarski producent rur termoplastycznych poszukuje dostawców, którzy dostarczą takie surowce, jak polietylen PE100 i polichlorek winylu PVC K65. Przedsiębiorstwo jest zainteresowane zawarciem umowy o świadczenie usług. Numer referencyjny BRQA20190421001

Rumunia

Rumuński importer składanych pergoli, szklanych obudów, mebli tarasowych, osłon przeciwsłonecznych itp. mających zastosowanie w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych poszukuje dostawców tego typu produktów. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRRO20190401001

Szwecja

Startup z północnej Szwecji specjalizujący się w projektowaniu domowych tekstyliów (wystrój okien, nakrycia stołu, pościel, artykuły tekstylne dla dzieci itd.) poszukuje europejskiego partnera produkcyjnego (druk cyfrowy lub tkanie). Wyroby muszą zostać wyprodukowane w sposób zrównoważony, np. barwniki mają mieć certyfikat OEKO-TEX lub GOTS, zaś proces produkcji musi odbywać się przy zachowaniu wysokich standardów pracy. Numer referencyjny BRSE20190412001

Wielka Brytania

Brytyjskie przedsiębiorstwo projektujące płytki obwodu drukowanego (PCB) poszukuje partnera do produkcji i montażu obwodów elektronicznych przy użyciu technik montażu powierzchniowego i przelotowego. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy produkcyjnej lub joint venture. Numer referencyjny BRUK20190404001

Brytyjska firma poszukuje dostawców innowacyjnych i ekologicznych materiałów wykończeniowych, takich jak: rolety przeciwsłoneczne, farby, panele podłogowe itd. Przedsiębiorstwo jest także zainteresowane nawiązywaniem współpracy biznesowej z firmami dysponującymi nieznanymi do tej pory na rynku brytyjskim technologiami stosowanymi w budownictwie, które poszukują dystrybutora, przedstawiciela handlowego lub koproducenta na rynku brytyjskim. Numer referencyjny BRUK20180323001

Brytyjska firma specjalizująca się w prowadzeniu zajęć dla osób z demencją, trudnościami w uczeniu się, z upośledzeniami fizycznymi itd. poszukuje partnerów, którzy mogą dostarczać specjalnie zaprojektowane produkty służące zaspokojeniu potrzeb klientów przedsiębiorstwa. Chodzi m.in. o gry planszowe, puzzle, sprzęty do integracji sensorycznej, sprzęt artystyczny i rzemieślniczy, produkty muzyczne itd. Numer referencyjny BRUK20190523001

Włochy

Włoski startup opracował nowy, trwały i lekki rodzaj parasola. Produkt jest w całości wykonany z polimeru technicznego, który gwarantuje dużą wytrzymałość stelaża. Firma poszukuje partnerów z doświadczeniem w produkcji i montażu wyrobów z tworzyw sztucznych. Przedsiębiorstwo jest zainteresowane zawarciem umowy joint venture. Numer referencyjny BRIT20190301001

Więcej ofert współpracy zagranicznej znajdują Państwo w bazie POD na stronie: www.een.org.pl (zakładka Oferty współpracy).

Skorzystaj z bezpłatnych porad ekspertów

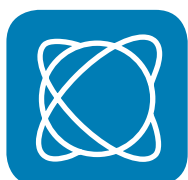
Ośrodek Enterprise Europe Network przy PARP oferuje bezpłatne usługi informacyjne z zakresu prawa oraz polityk i programów UE, internacjonalizacji przedsiębiorstw, innowacji i transferu technologii

Nasi konsultanci

Odpowiedzą na pytania dotyczące kwestii prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej na wspólnym rynku europejskim (Polska i inne kraje Unii Europejskiej), obejmujących w szczególności dziedziny takie, jak:

- > sprzedaż towarów i świadczenie usług na wspólnym rynku UE
- > rozpoczynanie działalności gospodarczej
- > zatrudnianie pracowników
- > wprowadzanie produktów do obrotu, bezpieczeństwo produktów, oznakowanie CE
- > podatki i cła
- > ochrona konkurencji i konsumentów
- > własność intelektualna i przemysłowa
- > zamówienia publiczne

Pomogą w nawiązaniu współpracy biznesowej i technologicznej z zagranicznymi partnerami

Udzielą informacji na temat wsparcia finansowego i organizacyjnego dostępnego w ramach programów Unii Europejskiej, np. HORYZONT 2020 i COSME

Zapraszamy do zadawania pytań za pośrednictwem formularza kontaktowego na stronie

<https://www.een.org.pl/een/bezplatne-porady-naszyc-ekspertow>